

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio II. De Ecclesia, & Signis Credibilitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

S Paulus 1. Thymoth. 2. v. 7. de se ipso scriberet: *Positus sum ego Prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior)* Doctor gentium: sed tantum prohibet ambitiosum affectum ad eum honorem. Dicitur autem Christus unus Magister, quatenus est præcipius, cuius nomine alii loquuntur. Non autem solus ipse instruit interius omnes; alias cur mississet in omnem terram Apostolos?

216. Ob. 5. Jeremia 31. v. 33. ait DEUS: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in DEUM:* & ipsi erunt mihi in populum: & non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: cognoscere Dominum; omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum. & 1. Joan. 2. v. 27. Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus: ergo DEUS in corde per unctionem, seu Spirum S. omnia docet. Respondet ad 1. S. Augustinus l. de spir. & litter. c. 24. prioribus verbis: *Dabo legem &c.* significari gratiam novi testamenti: posterioribus autem: *Et non docebit &c.* ait idem Sanctus Doctor, significari præmium fidei, seu beatitudinem, in qua omnes electi videbunt DEUM à facie ad faciem. Si quis contendat, etiam verba posteriora de hoc tempore viæ intelligenda esse, respondet Bellarminus tom 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. sermonem ibi esse, non de omnibus fidei mysteriis, sed de sola notitia unius DEI, quæ in novo testamento utique longè magis obvia est; cum nemo fermè jam idola colat, adeoque omnes facillimè unum DEUM agnoscant, ita, ut quasi nulla, præfertim speciali instructione, opus sit.

217. Ad alterum textum respondetur, sensum ejus esse, quod necesse non sit, ut aliquis eos doceat aliquid contrarium iis, quæ jam docti sunt ab Apostolo: & certè, si juxta interpretationem adversariorum accipiendus esset hic textus, ita, ut sensus ejus sit, quod non sit necessarius ullus aliis doctor, quam internus, deberent omnes Prædicatorum tacere, & cessare aliquando a repetitis clamoribus, quibus concionem solent obruere. Sanè S. Joannes ibi non vult dicere, fideles in nullo opus habere doceri (alias enim cur scripsisset ad eos epistolam, & cur DEUS Apostolos, & doctores Ecclesiæ dedisset, ut dictum n. 209.) sed, sicut patet ex contextu illius capituli, vult S. Evangelista tantum dicere, fideles non opus habere quibusdam pseudoapostolis, doctrinam aliam ab Apostolica tradentibus; hinc versu immediate præcedenti præmittit verba illa: *Hec scripsi vobis de his, qui seducunt vos.* & c. 3. v. 7. ait: *Filioli, nemo vos seducat.*

Emmanuel Sa ait, eo textu significari, non esse necessarium, ut quis eos doceat illa, quæ jam prius didicerunt, vel ad salutem necessaria sunt; nam unctio &c. (seu Christianismus; Christianus enim est idem, ac unctus, à verbo græco chrismate, quod unctionem significat) seu doctrina Christiana

na docet ea omnia. Bellarminus tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. etiam dicit, posse explicari eum textum, ut significet, fideles non necessariè esse docendos ea, quæ jam ab Apostolis docti erant: & habet hæc explicatio fundamentum in ipsa epistola 1. Joan, cum eod. c. 2. v. 24. præmittatur: *Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat: ubi videtur sanè loqui Apostolus de auditione externa, scilicet ratione Apostolicæ prædicationis.* Addit idem Cardinalis, si aliqui Catholici essent circumfessi ministris prædicantibus, Lutheranis, vel Calvinistis, ut eos perverterent, non malè talibus scripturum aliquem Catholicum: *Non necesse habetis, ut aliquis Lutheranus, vel Calvinista, doceat vos doctrinam Christi; omnino enim, quæ vos scire oporteat, jam dicitis, & tenetis ex prædicatione Ecclesie.* Tandem, quando adversarii aliqui dicunt, omnem aliam regulam, extra spiritum privatum, esse humanam, & fallibilem, iis responderet dicendo, regulam infallibilem, atque certissimam facile assignari Ecclesiam, tanquam columnam, & firmamentum veritatis, cujus definitiones, ob affidentiam Spiritus S. dubia infallibiliter resolvunt: sed hæc pluribus probanda sunt: quare sit.

QUÆSTIO II.

De Ecclesia, & Signis Credibilitatis.

ARTICULUS I.

An detur aliqua Vera Religio, seu Ecclesia in mundo.

218. Hæc quæstio de Ecclesia, cum fundamentum sit plurimum decisionum, quibus quæstiones controversæ à Catholicis deciduntur, dignissima utique est prolixiori explicatione. Ut autem methodice procedamus, prius inquirendum, an detur aliqua vera religio in orbe: tum, an Christiana aliis sit præterenda: tandem, an ex multis, quæ Christianas, seu à Christo ortas, se jactant, Catholica sit præ aliis vera. Hoc ultimum si evicerimus, facile erit ostendere, eam esse visibilem, & sensibilem, ac externam regulam applicativam verbi Divini. Addenda dein erit una, vel altera conclusio, adhuc inter Catholicos Theologos controversa ad majorem eruditioem.

Religio autem hæc non accipitur pro habitu illo infuso, seu virtute morali, qua cultum DEO deferimus: multò minus accipitur pro statu religioso, intra quem se mortales DEO specialiter per vota substantialia consecrant, & hinc Religiosi vocantur: sed religio, prout hæc accipitur, est doctrina de DEO, & Divinis, ac præcipue de cultu,

quo DEUS à nobis petit honorari: sive, est doctrina fidei, & morum, à DEO auctore profecta, quam credendo, & servando, DEO rite servimus, & post mortem felicitatem nostram consequimur.

219. Ecclesia autem, quæ vox à Græcis accepta est, in genere est aliqua congregatio, vel concilium: at verò in restricta significatione, qua fideles ea voce utuntur, est, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 314. *societas communitatis, ex rationalibus creaturis constituta, supernaturali cognitione DEO adhaerens, ejusque vero cultu inter se communicans.* Supponitur autem ad hanc controversiam, DEUM existere, quod lumine naturali est notum, & à Philosophis demonstratur: item eundem DEUM rerum hujus mundi curam, & providentiam habere, quod omnibus etiam est certum: & rectè ait Clemens Alexandr. l. 5. *stromatum sub initium: Sunt etiam quadam questiones digne, que puniantur, cujusmodi est querere probations, an sit providentia.*

Certè DEUS, uti omnia creavit, ac novit, ita etiam omnia ad fines suos ordinat, eisque providerit de necessariis mediis; alias quomodo infinitè bonus esset? Sed hæc fūs deducere non spectat hoc. Sanè interrogantur omnes homines, qui non sunt conscientia pessimæ, aut desperata, sed ejus remorsus adhuc sentiunt, & dicent, DEUM mala punire, & bona remunerari. Quin etiam experientia, & historiæ mirabiles plurimæ, idem confirmant. vide tract. de DEO à n. 608. Supponitur ulterius, etiam animam rationalem esse immortalem, quod iterum demonstrant Philosophi, vel maximè ex ipsa providentia DEI, malis supplicium, & bonis præmium decernentes, ob eas quoque actiones, quæ, cùm fiant in vita fine, non solum post mortem premiari, aut puniri possunt.

220. Dico. Datur in mundo aliqua religio vera. ita non tantum omnes Catholici, sed & omnes Christiani, imò omnes homines, exceptis atheis, & pauculis quibusdam, ut vocantur, adiaphoristis; quamvis posteriores isti, ut videbimus, revera contrarii non sint huic conclusioni. Prob. autem conclusio 1. hoc ipso communissimo omnium mortalium sensu: certè, quamvis inventae sint nationes non pauca sine rege, sine civitate, sine pecuniis, sine literis: tamen, aut nullam, aut vix ullam reperire est tam barbarum, quæ DEUM nullum agnoscat, aut omni religione careat: duratque hic communis consensus jam per tot secula mundi. Prefertim autem ita senserunt, atque adhuc sentiunt sapientissimi, & morum honestate celeberrimi quique; unde, sicut bonum est, quod omnes amant, ita verum est, quod omnes sentiunt, nisi velimus etiam dubitare de primis principiis, quæ ideo ab omnibus certa habentur; quia omnium hominum consensu admittuntur.

221. Prob. 2. concl. ex providentia Dei. DEUS providentissimus, ut alia omnia, ita etiam hominem ordinavit ad aliquem fi-

nem, & quidem, cùm omnia inferiora ordinaverit ad hominem, illum ordinavit ad se, seu ad suam laudem, & gloriam: ergo prudenter non potuit esse contentus, si homo eum non laudaret, nec coleret: ergo debuit ei etiam aliquem saltem modum præscriberé, vel exterius dictando, aut docendo, vel certè intus in animo eum aliquo lumine illustrando, quomodo se coleret; si enim homo illum modum non nosset, careret necessario medio ad suum finem. Rursus, cùm hominem immortalem voluerit assumere ad aliquam aeternam felicitatem, si bene agat, damnare verò ad aliquam aeternam poenam, si male se gerat, debuit ei dare certa quædam præcepta vitae, & morum, quæ servando beatus, vel violando reus, reddetur: sive dein ea præcepta exterius, sive tantum interiore lumine mentem illustrando, ei promulgare voluerit, (de quo hic quæstio non est) alias DEUS creasset pejori conditione hominem, quam bruta, quibus media, ad eorum finem necessaria, suppeditavit: nec sat prudenter finem absque mediis necessariis obtainere vellet: sed in hoc modo, colendi DEUM, atque in his præceptis, stat religio vera, hoc est illa: quæ à DEO verò orta est, eique placet: ergo.

Confirm. Impiissimi quoque athei, ipse que scelestissimus Machiavellus, et si DEUM negent, & consequenter etiam negent omnem religionem veram, tamen vel maximè principibus commendant religionem apparentem, seu simulatam; ajunt enim, ad continendos in officio populos, vel maximè necessariam esse persuasionem de existentia alicujus religionis; cùm alias nullus ordo, nec regimen stare posset; eoquod, si nihil à DEO, aut nihil post mortem timeatur, facile etiam contemnatur principum temporalis tantum auctoritas, & mors ipsa, consequenter & aliæ poenæ, quas quisque illata sibi ipsi morte potest vitare: atqui persuasio tam necessaria ad regendos populos, & servandam vitæ honestatem, est etiam necessariò vera: ergo, prob. subsumptum; alias enim populi eò essent feliciores, quod magis errarent, & qui verè saperent, essent magis miseri, estetque humano generi ad suam felicitatem necessarius error, qui tamen intellectui rationali vel maximè contrarius est.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

222. O B. I. Potuit DEUS in poenam peccati originalis permittere, ut omnes homines errant, & nullibi detur vera religio: ergo non est certum, dari veram aliquam religionem. Resp. 1. retorq. argum. in primis principiis naturalibus; cur enim non eodem modo potuit DEUS permettere e. g. ut omnes homines per errorem putent, totum esse majus sua parte? adeoque dubitare etiam poterimus de his principiis. Ex quo sequitur ulterius, nos certò nihil conclude-
H 3 re

re unquam posse: quid igitur disputamus? Secundò. Si datur peccatum originale, eo ipso ante illud data fuit vera religio, contra quam peccando illud peccatum est admisum: si autem aliquando data fuit, etiam nunc datur; cùm eadem religio, quæ originale peccatum commissum docet, etiam doceat, illud fuisse remissum. Vel igitur falluntur homines in illo credendo, vel non falluntur in credendis etiam aliis; quia eadem auctoritate revelata sunt, adeoque vel non datur peccatum originale, vel datur simul vera religio.

Accedit, quod positis tot signis credibilitatis, miraculis &c. fiat evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, etiam antecedenter ad actum fidei, quod DEUS ob peccatum originale præteritum tantum errorem non permittat; quia est evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, DEUM hanc religionem revelasse, adeoque eam esse veram; cùm DEUS evidenter non possit mentiri. In forma dist. ant. potuit DEUS permittere talam communem errorem, supposito isto communissimo omnium hominum sensu, & hac providentia circa homines, itemque positis his signis credibilitatis. neg. ant. antecedenter, absolutè, & si non haberetur iste communis sensus, nec ista providentia, nec illa signa &c. om. ant. & neg. cons.

Dixi: om. ant. non enim mihi videtur verum, quod DEUS etiam absolutè possit permettere talam communem errorem, tum ob rationes in retorsione allatas, tum ob aliam rationem, non quidem se tenentem ex parte hominum (utique enim DEUS potuisset permettere, ut omnes in infernum ruerent) sed tenentem se ex parte DEI; nam, si DEUS talam errorem permetteret, videretur non esse sat providus; si enim DEUS nullam providentiam exerceret erga homines, etiam nullam exerceret erga alias creature sublunares, & materiales, quas tantum in hominis gratiam condidit: adeoque nullam totius globi terrauei providentiam haberet, quod est absurdum vel cogitare. Nec dicas, DEUM provisurum homini dealii, non verò de vera religione; nam contra est: hanc ratione providentia DEI hominem non dirigetur ad finem ultimum, sed tantum ad fines intermedios, seu ad summum ad fines negativè ultimos: neque DEUS adhiberet providentiam in ordine ad gloriam suam, ad quam tamen debet vel maximè ordinare etiam hominem, qui cùm rationalis sit, videntur sanè etiam ipsius actiones rationales ad DEUM ordinari debere, ut possit iis coli, atque actu colatur, ad quod necessaria est aliqua religio.

223. Ob. 2. Sufficit, si quis credit existentiam unius supremi DEI, & vitam instituat juxta naturalis luminis dictum: de reliquo DEUM colat ritibus, & cæmoniis, quibus voluerit: adeoque potest quisque, non in una duntaxat, sed in pluribus diversis religionibus DEO placere, ac consequenter salvari. Ita adiaphoristæ, quibus ferè consonant ii, qui fidem ad capita paucissima re-

duncunt, v. g. DEUM esse trinum, & unum, omnium creatorem, Christum humani generis redemptorem: præcepta vero mortuum ea tantum agnoscunt, quæ naturalis ratio dictat servanda: quidam etiam adidunt necessitatem baptismi, & paucula alia: ea autem, in quibus inter se discrepant diversæ inter Christianos sectæ, inter adiaphora, seu scholasticas lites reiiciunt, docentque, quemvis in quavis religione eorum, qui Christiani censentur, posse salvati.

Resp. Ipsi, eti pessimè sentiant, tamen quoad punctum modò controversum, nobis non iunt contrarii; nam etiam hi unam religionem tanquam veram adstruunt, scilicet illam, quæ paucula illa capita complectitur: reliqua autem, quæ aliae religiones, seu sectæ superaddunt, falsa existimant, vel certè non necessariò credenda. Quod autem spectat ad ipsam hanc sectam adiaphoristarum, eam esse falsam, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus infra probabimus, solam Catholicam Ecclesiam esse evidenter credibile, & credendam; nam consequenter credendum non est, quod illi adversatur.

Interim tantum hoc dico. Qui in Christianum religionis authorem credunt, debent etiam fidem habere Sacrae Scriptura & Apostolicis scriptis: ex quibus manifestè rejicitur hic adiaphorismus; cùm evidenter plura ex Scripturis possint monstrari credenda: nec ea levis momenti, sed spectantia ad essentiam fidei. Et vel maximè illud Christi Domini dictum. Matth. 18. v. 17. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut erbinus, & publicanus. Ex quo concluditur, debere nos audire Ecclesiam, qua longè plura ad fidem spectare nos docet. Plura adhuc dicimus inferius, ubi de credibilitate solius Catholicæ Ecclesiae. Aliam objectionem, vel confirmationem hoc spectantem, vide infra. n. 257.

ARTICULUS III.

An Religio Christiana sit præ aliis credibilis.

224. Supposito, quod aliqua vera religio sit ab auctore DEO hominibus tradita, sequitur, eam necessariò debere habere talia signa, per quæ ab omnibus aliis falsis possit dignosci; aliæ cur DEUS eam instituisset, si non posset agnoscere? Certè minus nobis providisset, quam brutis, quibus dedit medium, ad suum finem necessariorum, notitiam, dum nobis absconderet medium, ad nostram salutem summè necessarium: quod cogitare de optimo DEO, est sanè absurdum; præfertim, cùm id quoque redundaret in diminutionem gloriae DEI, cuius curam DEUS etiam necessariò habet; unde si dedit hominibus principia quædam, ad intellectum spectantia, per quæ homo juvari possit in addiscendis scientiis aliis, quæ tamen non ita humanæ saluti, aut gloriae Divinæ inserviunt, utique censendus est, dedisse quoque principia quædam, quibus juvenut

ad

ad acquirendam fidei sincerae doctrinam, & nostræ beatitudini, ac honori Divino promovendo omnino necessariam.

225. Quanquam autem DEUS posset interius illustrare hominem, ut clare veram à falsa religione dicerneret: id tamen, in hac saltem providentia, ordinariè non solet facere, maximè antequam alicui doctrina fidei per exteriorem doctorem fuerit tradita, (ut experientia docet, & fusiū dicimus, quando agemus de evidenti credibilitate fidei nostræ, rudibus, rusticis, puerisque necessaria) sed potius per media, aut motiva, seu signa quædam exteriora, hominibus ostendit, quænam religio præ aliis sit amplectenda. Unde, ut veram religionem amplectamur, serio perpendere oportet, quænam præ aliis plura veritatis signa habeat, adeoque collatis inter se sectis creditior sit.

Quando autem una, omnibus diligenter consideratis, reliquas omnes credibilitatem excedit, & quidem manifestè, præsertim, si reliquæ in comparatione cum ista omnino non amplius credibiles sint, aut assensu prudenti dignæ (quales, ut infra patet, sunt omnes aliae, collatae cum nostra religione Catholica) tunc sanè illa censenda est ex omnibus vera; utique enim debemus credere id, quod longè credibilius esse apparet, si prudenter agere velimus, ut est per se clarum: adeoque debet illa religio etiam esse vera; alias teneretur homo amplecti religionem fallam, nec posset prudenter amplecti veram: quod utique absurdum foret, nec benignissimæ DEI providentia satis congruum; cum sic quisque salutis suæ studiosus, si prudenter agere vellet, non posset veram religionem, consequenter nec suam salutem, affequi. His præmissis

226. Dico. Religio Christiana præ omnibus aliis est evidenter credibilis, ita omnes Catholicæ. Dico autem *Religio Christiana*, ut adhuc abraham à variis Christianorum sectis, & ordinate procedam, agendo primò de religione à Christo instituta in genere; postea enim etiam in specie Catholicam evidenter credibilem probabimus. Dicitur autem evidenter credibile illud, quod apparet affectum talibus motivis, ut evidens sit, me posse prudenter id credere, vel certè posse prudenter conari, ut circa illud eliciam actum fidei: quod ideo dico; quia ratione naturali evidens esse non potest, quod hic, & nunc possim elicere determinatè actum supernaturale fidei. Pariter evidenter credendum est illud, de quo est evidens obligatio illud credendi: vel certè est evidens obligatio conandi, ut circa ipsum eliciatur actus fidei: & nunc quidem probatur, religionem Christianam esse evidenter credibilem: postea videbimus, eam etiam esse evidenter credendam.

Res autem ed magis credibilis est, quod pluribus rationibus, vel testimoniis, maximè diversis, probatur; nam difficuler in idem

afferendum conspirant plures, maximè diversi testes: & difficultas illa, quæ inventur, in procurando plurium ad idem sentendum consensu, non solet superari, nisi à veritate, vel auctore ejusdem DEO. Hinc nobis omnibus evidenter credibile est, dari Constantinopolin, vel Americanam, aut Asiam; quia, quamvis eas non viderimus, tamen tot, & tam diversis testimoniis, in idem conspirantibus, non possumus, nisi imprudentissime fidem negare. Itaque, ut etiam ostendamus evidentem credibilitatem religionis Christianæ, eam pluribus, ilisque diversis rationibus, seu testimoniiis, confirmabimus. Aliqui putant, hanc evidentiam esse de fide, ex illo psal. 92. v. 5. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: hoc est, ut exponit Lyranus, *magis, quam prima principia*.

227. Prob. itaque concil. I. ex auctoritate ipsius primi auctoris religionis Christi Domini, cuius in primis eximiam vitæ innocentiam, ac sanctitatem, etiam hostes reprehendere ausi non sunt, & fictis tantum ex invidia calumniis eum ad mortem damnarunt: cuius eximiam sapientiam, rerumque abstrusissimarum notitiam, quin & futurorum contingentium præscientiam, ac prædictionem, & prophetias plurimas, iidem rursus negare non potuerunt: cuius thavaturgam potentiam, in sanandis omnis generis morbis, in expellendis dæmonibus, in resuscitandis ipsis mortuis: ac tandem etiam propriam ejus post triduum resurrectionem à mortuis, Judea tota obstupuit.

Nec dicas, hæc tantum ab Evangelistis, utpote ejus sociis, ac amicis, esse conscripta, adeoque suspecta; nam, licet infideles scripta Evangelistarum non admittant, tanquam verbum Divinum, tamen ipsi ut historici merentur ab omnibus saltem fidem humanam. Nec supponi potest, ea mirabilia tantum esse in gratiam Christi conficta; nam Evangelistæ testabantur ea, tanquam in orbis oculis facta, & eo tempore, quo adhuc plurimi Christo synchroni vivebant, à quibus facillimè mendacii argui potuissent. Adde, quod iidem sincerè etiam scriperint Christi Domini passionem, & mortem: cur igitur credunt infideles Evangelistis, afferentibus Christum esse crucifixum, & non pariter credunt dicentibus, eundem à mortuis resurrexisse?

Et quis tandem alius hæc scribere debuisset? an quisquam Judeus, vel gentilis, sed Christo infensus? at si talis quispiam ea scripsisset animo sincero, & non omnino impiissimo, debuisset etiam Christi fidem amplecti, nec Christi hostis manere: & tales ex Judæis plures de Christo scripserent: sicut & Apostoli ipsi ex Judæis fuere. Quod si autem infidelis aliquis, animo perverso, & nescio ex quo fine, de Christo scripsisset, nulla fuisse ratio, ipsi præ Apostolis fidem habendi, præsertim cum istorum scripta tot miraculis (de quibus fusè postea) comprobata fuerint.

228. Verum etiam quidam, qui in Chri-

Christum minimè crediderunt, tamen de eo tale testimonium perhibuerunt, quod sine veritate ejus doctrinæ verum esse non posset: sic enim scribit Josephus Judeus l. 18. antiquitatum 6. 4. n. 6. edit: Basileens. Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, sed tamen virum eum fas est dicere; erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Iudeis, quam de gentibus, sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nostræ gentis principibus Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant; apparuit enim eis tertia die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda, prædixerunt: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.

Hebræi quidem negant, hoc testimonium haberi in Josepho: sed sciendum, duos esse Josephos Iudeos, celebres scriptores, unum filium Mathathiae, alterum filium Gorionis, de quibus vide Bellarminum descriptor. Eccl. v. Josephus Hebraeus: & prior habet hoc testimonium, non posterior. Verum est, etiam Roma in quodam exemplari Hebræo Josephi Mathathiae, non fuisse inventum hoc testimonium: sed ut testatur Baronius ad an. 34. n. 226. cum quereretur in eo hoc testimonium, abrajam inventum est, adeo ut nulla ad excusandum scelus posse afferri defenso; cum membrana ipsa id exclamare videretur.

229. Marsilius etiam Ficinus l. de Christiana religione. c. 30. testatur, quod Machomet Turcarum Pseudopropheta Christum in Alcorano suo appeller Spiritum, Verbumque DEI. & c. 36. testatur, Machometem fuisse confessum, doctrinam Christianam ... ab ipso DEO auctoritatem mirabilem accepisse.

Spondanus etiam ad annum Christi 34. n. 63. ex Hegesippo, Judaicarum rerum scriptore, refert, Tiberium Imperatorem, post acceptam à Pilato de Christi miraculis, & morte epistolam, de eo ad Senatum retulisse, ut inter Deos referretur: sed Senatum restitisse, & ideo poenas à DEO sibi accersivisse, de quibus idem Spondanus ex Orosio ad annum Christi 35. n. 16. citatque hanc in rem Tertullianum; Orosium, Gregorium Turonensem. Idem Spondanus ad annum Christi 224. n. 2. ex Lampridio refert, Alexandrum Severum Imperatorem, in suo Larario Christi quoque imaginem statuisse, eique templum erigere, & eum inter Deos recipere voluisse: idem etiam jam prius Hadrianum cogitasse, & ideo in omnibus civitatibus templo construi jussisse, eā intentione, ut Christo dedicarentur: sed ab hoc consilio revocatum fuisse ab iis, qui dicebant, alia dein Numina neminem habitura esse cultorem.

230. Ex quibus patet, non tantum Christianos, sed & Iudeos, Machometanos, atque Gentiles, quales fuere tres dicti Imperatores, Christum summè laudabili-

lem, & honore maximo dignum censuisse. Qua quidem in re sibi ipsis implicitè tradixerunt; nam, si ejus doctrina vera non fuit, certè impostor pessimus, & magus fuisset, nullo honore, sed supplicio dignissimus. At, si vera fuit ejus doctrina, errores Judæorum, atque gentilium, utique ex ejus sententia, reiiciendi fuere: quos tamen isti retinuerunt. Interim hoc manet verissimum, religionis nostræ auctorem, non tantum à suis sequacibus, sed etiam ab alienis, supra hominem aestimatam fuisse: quod fidei nostræ magnam utique concilia-re debet auctoritatem.

Accedit, quod Judæi post Christum interfectum tantis internecionibus, plagiis, atque excidiis, afflicti fuerint, ut gravissimi sceleris eos poenas dare, nemo dubitare queat: quale aliud præter Christi mortem prudenter assignari non potest. Sanè à morte Christi patiuntur longè graviora, quam unquam antiquioribus temporibus, id quod cuique patebit, si ultimum excidium Hierosolymarum, & Palestinae, atque clades Judæis per Romanos inflictas, cum prioribus velit conferre. Insuper, cum alias ad certum tempus, septuaginta circiter annorum, captivitas eorum duraverit, jam ad mille, & sepingentes annos perdurat, quibus exules patriæ, ubique vagi, atque contempti, sine templo, sine sacrificiis, sine proprio rege, aut duce, miserabilissimam vitam agrè trahunt: cur autem gens perfida illa non omnino è mundo sublata fuerit, dicemus infra, quando de prophetis n. 238. At, si Christus falsis doctrinis mundum decepisset, certè ejus mortem DEUS non ita ulcisci, sed potius præmiis remunari, debuisset.

231. Probatur 2. conclusio, ex auctoritate aliorum, religionis nostræ prædicatorum, & auctoritatem. Atque in primis, eti Apostoli prius rudes pescatores fuerint, postea tamen toti mundo prodigiis, sapientia, atque omni virtute, inclaruerunt. Quantæ deinde fuere nomina SS. Patres, & Ecclesiæ Doctores, Athanasius, Basilios, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, & mille alii, doctrinæ sue, atque ingenii subtilissimi monumentis, toti orbi notissimi? Certè viri hi maximi tales fuerunt, qui ut habet S. Augustinus l. de utilitate credandi c. 12. cum de religione, id est, cum de colendo, atque intelligendo DEO agitur.... sequendi sunt: tanquam iij quibus, ut ait, ibidem S. Doctor, inest, quanta inesse homini potest, ipsius hominis, Deique firmissime percepta cognitione, atque huic cognitioni vita, morisque congruentes. Unde insurgentibus aliquando dubiis indeliberalis, merito cogitare quis potest, se non esse tantis viris prudentiores, & merito sibi eorum auctoritatem sequendam. Nec scientia sola, sed etiam sanctitate fuere conspicui; sepotis namque, non voluptatibus tantum, sed & omnibus, sæculi curis, ætatem omnem Divino cultui, & vera religionis dogmatibus enucleandis, & illustrandis, dedicarunt.

runt. Et quis credat, hosce post diligenter inquisitionem falli, aut studiosè alios fallere? Sanè non videtur Divinæ bonitati satis consentaneum, ut eos in tam gravi negotio decipi sinat, qui tanto, tamque sincero studio, Divinæ tantum gloriæ unâ cum vera fide promovendæ, operam dederunt: præsertim cùm vera religio, utpote medium ad salutem necessarium, non debeat hominibus ita esse abscondita, ut nec à sapientibus, post maximam diligentiam, possit reperiri: quomodo enim eam rudes invenirent?

ARTICULUS IV.

Aliæ probationes ejusdem conclusionis.

232. Rob. ulterius veritas Christianæ doctrinæ, ex ipsius puritate, ac sanctitate. In primis nulla alia secta, tam sublimiter, ac honorifice, de DEO sentit, omnem prorsus imperfectionem ab eo removendo, & omnem perfectionem ei attribuendo, quam Christiana; hinc, licet in materia fidei tradat aliqua, quæ rationem naturalem superant, hoc ipsum est veritatis argumentum; quia utique æquum est, aliqua de DEO credere, quæ ratio naturalis non capit; cùm tam sublimis essentia sit, ut vis naturalis intelligendi creaturarum, eum capere nequeat. Accedit, quod, licet aliqua difficultas sint, & supra rationem nostram, non tamen sint contra eam, nec falsitatis possint convinci.

Quod vero attinet ad morum disciplinam, ea apud Christianos (si ab omni heresi pura sit, ut apud Catholicos est) tam honesta, rationi conformis, ac sancta est, ut eam infideles etiam laudent, eamque suspiciant, licet ob nimis ardua virtutum opera eandem horreant; sive enim spectemus, quæ ad DEUM, sive quæ ad proximum, sive quæ ad nos ipsos spectant, talibus moribus vivere subemur, qui sanctos sanè reddunt. Certè præcipitur, ut DEUM, ejusque honorem bonis omnibus, etiam vita, longè præferamus, eum super omnia diligamus, cæremoniis honestissimis colamus, ejus voluntati, in difficillimis etiam casibus, humillimè acquiescamus.

233. Quoad proximum, debemus eum diligere, ut nos ipsos, juvare in necessitatibus, etiam inimicum amare: & est nota omnibus illa lex: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* quam teste Gormaz de virt. Theol. n. 619. Antoninus Pius Imperator ethnicus summopere laudavit, & virum omni exceptione majorem fore dixit, qui id observaret. Quoad nos, debemus etiam moderari voluptates, præsertim corporeas, in plurimis rebus, in quas aliae gentes sape profusissima sunt. Etiam conjugii status apud nos indissolubilis, & inter duas tantum personas, modestissimus, &

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

honestissimus est, atque infidelium admirationem sape expressit. Certè, qui vitam ad leges Christianas exactam duxerit, omnino toti mundo laudabilem se exhibebit.

Ut nihil dicam de observatione consiliorum Evangelicorum, quæ proponuntur in nostra religione Catholica, & à plurimis sanctissime observantur: quæ perfectè servata hominem ad summam sanctitatem perducunt; id quod experientia monstravit in tot millibus antiquorum eremitarum, & monachorum, aliorumque Sanctorum, quos, seu suos heroes Ecclesia ad imitationem, vel cultum proponit: qui amplissimas opes, imò regna, cum voluptatibus, ac honoribus omnibus, postposuere gravissimis laboribus, ac asperitatibus vitae: & tanta fecerunt, quæ nec antiquitas in his fabulis heroibus fingere ausa est.

234. Probatur 4. conclusio ex propagatione religionis Christianæ. Etsi hæc religio doceret plurima, captum humanum superantia, & corruptæ nature nostræ valde difficultia: etsi ei viribus omnibus resisterent, non tantum Judæi, sed & totum Romanum imperium, aliquæ omni orbe reges, & principes, inque ejus asseclas levissimis tormentis animadverterent: etsi ejus auctor fuisset morte crucis, adeoque summæ ignominia affectus: ejus autem discipuli, dum ab eo assumerentur, essent tantum rudes homines, nulla nobilitate, nullæ etiam naturaliter acquisitione scientiæ clari: tamen religio ista per totum orbem est fulissime propagata.

Et quidem propagata est nulla armorum vi, ut Machometismus, nulla temporalis voluntatis, aut commodi spe, ut idem Machometismus, & postea aliquæ hæreses: sed sola promissione, & expectatione futurorum bonorum. Et amplexi sunt hanc religionem etiam docti, qui intellectum captivare, & indocti, qui bonis temporalibus propterea carere, atque appetitum naturæ corruptæ, in virtu pronum, fortissime cohibere, sibique vim sapientiæ facere debuerunt. Quod sanè non nisi Divina virtute, adeoque auctore DEO, fieri potuit, præsertim, cùm, licet omnibus modis oppugnata hæc religio semper fuerit, semper tamen creverit, adeo, ut in proverbium abierit: *Sanguis martyrum est semen Christianorum.*

Hinc S. Augustinus l. 22. de civit. DEI c. 5: enumerat quidem plura Apostolorum miracula, iisque docet Christi Domini resurrectionem, atque ad celos ascensionem (adeoque Christi Domini doctrinam, seu nostram religionem) redditam esse credibilem: sed tamen addit, quod, si negentur omnia alia miracula, hoc unum sufficiat, quod sine miraculis mundus eam crediderit; sic enim finit illud caput: *Si vero per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem, atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod eam terrarum orbis sine ullis miracu-*

miraculis credidit. Sed nec sine Divina virtute eam firmante, post mille septingentos, & plures annos, adhuc ista religio durare potuisset, inter tot ei adversa: certe aliae sectae complures, quamvis non tot difficultatibus impetratæ, dudum extinctæ sunt.

235. Probatur 5. ex fortitudine martyrum. Incredibilis fane numerus est eorum, qui profide Christi vitam dederunt. Probat auctores affirmant, quod eorum numerus decem, aut undecim millions excedat. Et quidem fuerunt omnis sexus, & etatis, pueri etiam, & pueræ: atque inter tormenta saevissima, inter ignes, & rotas, & quæcunque atrocias, ingeniosa crudelitas excogitare potuit, inter infamissimos etiam cruciandi modos invicti constantia ad mortem usque alacritate etiam summa flenerunt, solo studio placendi DEO, & servandæ religionis: quin ullis, aut parentum, vel filiorum lacrimis, aut principum, iudiciumve blanditiis, amplissimisque promissis, se se moveri sinerent. Sanè homines libenter mori, & atrocissima tormenta pati, non ob ultimum temporale lucrum, sed ob solam virtutem sanctitatem, res est adeo magna, ut obtineri nequeat à natura, sed à sola virtute Divinitus data. Nec satis congruere videatur bonitatem Divinæ, si in re tanta errare, & pro inutili falsitate mori sineret tot homines, & tanto erga se amore flagrantess.

236. Probatur 6. ex miraculis, quæ argumentum Divinæ veritatis esse, satis constat ex dictis n. 89. & sequentibus. Facta autem esse, & quidem verissima miracula in Christianæ religionis comprobationem, negare, nisi insipiens, nemo potest; cum jam tot miraculis annotata inveniantur, ac scripta à SS. Patribus, etiam antiquissimis, Athanasio, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Ambroso, Augustino, Gregorio Magno, Theodoreto, Severo Sulpitio, & aliis: quorum syllabum, & ordinem etiam saeculorum, ac temporum videre potes apud Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.

Quamvis autem aliquando occulti naturales effectus miraculosi sint habiti, vel etiam aliqui casus ex imprudenti simplicitate sint confici: dicere tamen tantos viros, quorum vita integritas, fides, ac sapientia, omni exceptione est major, quique loco, & tempore, hoc est, integris saeculis, ac regnis, inter se fuere disjuncti) in hoc conspirasse, ut anilibus fabulis, & figmentis, fidem animo levissimo haberent, iisque conscriptis orbem implerent: vel etiam illis malitiosè sparsis alios deciperent, certe insanum est. Et recte scripsit S. Augustinus l. 10. de civitate DEI c. 18. *An dicet quis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec DEOS ullos curare mortalia; non enim se aliter colendos esse persuaserunt, nisi mirabilibus operum effectibus.*

Quanquam non soli Christiani, sed & infideles, fidem de miraculis nostræ religio-

nis faciant; nam Josephus Judæus, citatus n. 228. de Christi Domini miraculis fidem facit: item Marcus Aurelius Imperator (cujus filia quoque per S. Abertum à demone liberata fuit) in literis suis ad senatum datis, quas legere est apud S. Julianum M. post Apologiam secundam ad Antonium Pium (ubi etiam habetur epistola Antonini in favorem Christianorum) quæque Marci Aureli literas etiam plures alii citant: in his autem Marcus Aurelius apud Spondanum ad an. Christ. 176. testatur, se nulla opera à gentilibus Diis obtenta, tandem per militum Christianorum preces, tam pluvias exercitum summè sitienti extremè necessarias, quam grandinem, ac fulmina, quibus hostis consumptus sit, impetrâsse. Et hinc addunt iidem auctores, quod ea legio *fulminea*, vel *fulminatrix* dicta sit.

237. Referunt autem, tum hi, tum etiam alii scriptores, omni exceptione maiores, resuscitationes mortuorum, illuminationes etiam à nativitate cæcorum, vel per plurimos annos vissu privatorum: referunt gravissimos morbos, in momento sanatos, & sanitatem diu constanter, absque suspitione præstigiarum, servatam: quæ verissima prodiga sunt, & nec dæmonis virtute fieri possunt: præterquam, quod viri, ea miracula operantes, maximæ sanctitatis (ut aliunde erat notissimum) fuerint, & ideo dæmonibus odio; quos propterea commerci cum dæmonc arguere, injustissimum esset.

Sed neque alia minora prodiga dæmoni adscribi prudenter possunt; cum facta sint ad DEI maximam gloriam, quam dæmon non vult procurare, & sape in confusionem apertam, & maximam ipsius diaboli, præsertim, cum ipse seipsum è corporibus pulsus sit, & ex idolis suis ejectus, quin etiam coactus fateri, se DEUM non esse, sed potius dæmonem: quod factum antiquissimus Tertullianus in *Apologetico adversus gentes* c. 23. docet, dum ad experimentum hujus faciendum gentiles provocat: *Edatur, inquit, hic sub tribulibus vestris, quem dæmon agi confit.* *Iesus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dæmonem confitebitur de verò, quam alibi DEUM de falso.* & paulò post: *Nisi se dæmones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem illius Christiani procaciissimi sanguinem fundite.*

Accedit, plurima miracula esse perpetua, & miraculosè semper perseverare, aut conservari, quod dæmonem, aut posse, aut DEUM permettere, credibile non est. Sic plures SS. Hostiæ per plura saecula conservantur sanguinem: plura etiam Sanctorum corpora, iis etiam in locis, in quibus debuissent consumi, servata sunt integra, e. g. viva in calce corpus S. Xaverii. Sic concretus S. Januarii sanguis sæpius miraculosè liquevit. Sic servantur adhuc tres globi, in corde S. Clara de monte Falco inventi, quorum bini, quæcunque velis accipere, non plus ponderabunt, quam tertius solus, symbolum elegans SS. Trinitatis. Sic manat prodigiosus liquor ex ossibus S. Nicolai Myrenii.

rensis Episcopi, quæ modò servantur Barri in Apulia: & ex ossibus S. Walburgis Virginis, quæ coluntur Eystadii in Franconia. Sed hæc satis: qui plura cupit, audeat passim scriptores sacros, præsertim historiae Ecclesiasticae, aut vita Sanctorum, ubi inveni- et plurima: arguere autem omnes nugaram, aut mendaciorum, perficitissimæ frontis est: nec tamen, qui omnia ita negaret, S. Augustini invictissimum argumentum n. 234. adductum effugeret.

ARTICULUS V.

Ulteriores probationes ejusdem conclusionis.

238. Prob. 7. conclusio ex prophetiis. Religio, quæ antequam existeret, infallibiliter prædicta, promissa, & collaudata est, non potest esse mala, vel falsa: talis est religio Christianorum: ergo. ma. prob. prædictiones infallibiles rerum contingentium, à solo DEI dñnu pendentium, sunt certum signum Divinitatis, ut omnes homines sentiunt, & hinc gentiles, etiam ob ambiguas, vel tantum apparenter veras, vel rerum aliquo modo etiam necessariò accidentium, sed ab homine ignoratarum, prædictiones, DEOS suos aestimârunt: quin etiam *Isaias c. 41. v. 23*, alloquens DEOS gentium dicit: *Anuntiate, que ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dñs estis vos*: hinc Tercullianus in *Apologetico c. 20*, ait: *Idoneum, opinor, testimonium Divinitatis veritas divinationis*: ergo religio infallibiliter prædicta, promissa, ac collaudata, est à DEO prædicta, promissa, atque laudata: atqui, quod est à DEO prædictum, promissum, & laudatum, non potest esse malum, vel falsum: ergo.

Prob. jam minor superior, nempe quod religio Christianorum talis sit. Primo ex prophetiis Iudaeorum antiqui testamenti, que, tum de Christo venturo, tum de ejus lege, seu testamento novo, tum de ejus passione, ita claræ sunt, ut gentiles dicent, eas prophetias primùm esse scriptas post Christum, ejusque legem institutam, ferme sicut Virgilius vaticinatur tanquam futura, quæ ante aliquot secula jam erant facta. At refutantur facilimè ab ipsis Iudeis, qui testantur, sanctissimos esse, & antiquissimos eos libros, ex quibus haec prædictiones sumuntur: & hæc est juxta S. Augustinum *l. 18. de civitate c. 46.* ratio, cur DEUS Iudeos, et si eos gravissimis malis affixerit, noluerit omnino excindere, sed potius eos in omnem terram dispergere, ut scilicet ubique essent testes veritatis prophetiarum.

239. Ut autem ex pluribus pauca tantum adducamus. Prædictum est tempus adventus Christi, quando scilicet Judæi non erant amplius habituri ex sua gente regem, vel ducem, *Gen. 49. v. 10.* Non auferetur sceptrum de Iudea, & dux de fe-

more ejus, donec veniat, qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Item quod Messias jam venerit, colligitur aperte ex *Danielis c. 9. v. 24.* nam septuaginta hebdomades (intellige annorum) quandocumque incepit, de facto saltem certò impletæ sunt, etiamsi non fuissent abbreviate, quod tamen factum esse Angelus expressè dicit *loc. cit.* Quod Messias futurus sit DEUS habetur *Baruch. 3. v. 36.* Hic est DEUS noster, & non astimabitur alius adversus eum . . . Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. & *Isaia 9. v. 6.* Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est princeps super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, DEUS, fortis, pater futuri saeculi, princeps pacis. Ubi nota, hæc, ut sèpè etiam alias, a prophetis adhiberi perfectum tempus pro futuro; tum quia idiomati Hebraico id frequens est; tum quia hac ratione exprimitur certitudo rei futuræ, quæ tam certò fiet, quasi jam facta esset.

Quod idem Messias futurus sit de stirpe David, dicitur *Isaia 11. v. 1.* Egredietur virga de radice Jesse (hic est pater Davidis) & flos de radice ejus ascendet: scilicet oritur B. Virgo, tanquam virga, & Christus tanquam flos. Ejusdem Messiae nativitas prædicta est ex virginе *Isaia 7. v. 14.* Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Locus nativitatis Bethlehem *Michæl. 5. v. 2.* Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in milibus Iuda: ex te mibi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio, à diebus aternitatis. Pax tunc futura per universum orbem *Michæl. 4. v. 3.* Concedunt gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium. Eadem habentur ferme verba *Isaia 2. v. 4.* item *Zach. 9. v. 10.* Dissipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.

Christi Domini præcursor S. Joannes Baptista prædictus est *Malach. 3. v. 1.* Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos queritis. Christi prædicatio prædicta est *Isaia 61. v. 1.* Spiritus Domini super me; eo quod unixerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clavis apertio: ut prædicarem annum placabilem Domino. Ejus miracula *Isaia 35. v. 5.* Tunc aperiens oculi cœrorum, & aures surdorum patibunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.

240. Ulterius prædicitur ingressus Christi Domini Hierosolymam super asinum *Zach. 9. v. 9.* Exulta satis filia Sion, jubila filia Ierusalem: Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinam. Ejus proditio per discipulum *Psal. 40. v. 10.* Etenim homo pacis mee, in quo

quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplationem. Ejus venditio triginta argenteis. *Zachar. 11. v. 12.* Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus ad me: proice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & projeci illos in dominum Domini ad statuarium. Fuga discipulorum in oliveto. *Zachar. 13. v. 7.* Percute pastorem, & dispergentur oves.

Christi patientia in passione predicta fuit *Isaia 53. v. 7.* Sicut ovis ad occasionem ducetur, & quasi agnus coram tonante se obmutescet, & non aperiet os suum. & *Jeremie 11. v. 19.* Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ejus dolores, & cruciatus, vulnera, & plagae, & totius corporis deformatio, iterum *Isaia 53.* per totum quasi caput, ubi etiam cum latronibus occidens dicitur *v. 12.* Cum sceleratis reputatus est. Potus fellis, & aceti *Psalm 68. v. 22.* Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me acetum. Ejus derelictio in cruce eod. *psal. v. 21.* Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inventi. Ejus in cruce oratio *psal. 21. v. 1.* DEUS DEUS meus, respice in me: quare me dereliquisti? Irrisiones, & blasphemias Iudeorum *ibidem v. 8.* Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labii, & moverunt caput. & *v. 7.* Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Crucifixio, & extensio in cruce *ibidem v. 18.* Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea.

241. De vulneribus manuum etiam habetur prophetia *Zacharia 13. v. 6.* Quid sunt plaga ista in medio manuum tuarum? & dicit: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Particio vestium iterum *psal. 21. v. 19.* Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt soratem. Defectus solis in morte Christi *Amos 8. v. 9.* Et erit in die illa, dicit Dominus DEUS: occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis. Christi sepultura *Isaia 11.* ubi, cum propheta plura dixisset de virtutibus Christi, & felicitate illorum temporum, subiungit *v. 10.* Et erit sepulchrum ejus gloriosum. Resurrectio Christi *psal. 15. v. 10.* Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ascensio in celum *psal. 67. v. 19.* Ascendi in altum, captivam duxisti captivitatem: accepisti dona in hominibus. Hæc ex prophetis breviter adducta potius, quam explicata: duas tamen prophetias, nempe Jacobi Patriarchæ *Genes. 49.* & Prophetæ *Daniel. 9.* fusius tractatas invenies in tractatu de incarnatione. *n. 71.* & seq.

Ex his autem patet, quam meritum Christus Dominus sepius Judæos revocaverit ad Scripturas, ut ex illis cognoscerent, se esse Messiam: sic *Joannis 5. v. 39.* ait: Scrutamini Scripturas; quia vos putatis in ipsis

vitam eternam habere; & illæ sunt, que testimonium perhibent de me. Huc etiam facit dictum illud S. Augustini tract. 35. in *Joannem sub finem:* Prævidens enim Dominus JESUS Christus, impios quodam futuros, qui miraculis ejus calumniarentur, magicis artibus ea tribuendo, prophetas ante premisit. Nunquid enim, si magus erat, & magicis artibus fecit, ut coleretur & mortuus, magus erat, antequam natus?

242. Huc spectant Sibylæ, quas nemo existimet garrulas tantum mulieres, cum virgines fuerint omnes, & in præmium castitatis, vero DEI spiritu fuerint afflata, ut S. Hieronymus, S. Augustinus, item Theophilus Antiochenus, Lactantius, & alii communissimè perhibent, præsertim S. Justinus M. orat. parent. ad Gentes in fine dicens: Valeat apud vos, ad persuadendum, faciendamque fidem, antiquissima Sibylla auctoritas, cuius libri in orbe terrarum existant, que & Divino numine afflata, oracula vos docet, eos non esse Deos, qui dicuntur, & Jesu Christi, conservatoris nostri, futurum adventum, omniisque, que ipse facturus est, aperte, planeque prædixit: imo Clemens Alexandrinus 1. 6. tradidit refert dictum S. Pauli, fideles hortantis ad Sibyllinorum librorum lectionem: Libros quoque gracos sumite: agnoscite Sibyllam, quomodo unum DEUM significet, & ea, qua sunt futura: & Hystaspes sumite, & legite, & invenietis DEI filium, multò clarius, & apertius esse scriptum: & quemadmodum adversus Christum multi reges instruerunt aciem, qui eum habent odio, & eos, qui nomen ejus gestant: & ejus fedes, & ejus tolerantiam, & adventum.

Hinc, cum antiqui Christiani Sibyllarum libros sapissimè allegarent, Sibyllæ dicti sunt: prohibueruntque Imperatores gentiles, sub pena mortis, lectionem Sibyllarum, qua de re queritur S. Justinus martyr in *Apologia 2. pro Christianis ad Antonium Pium post medium ajens:* Operâ autem malorum genitorum mors constituta, & definita est in eos, qui Hystaspes, vel Sibylle, vel prophetarum, utrumque libros legunt, ut metu homines, qui legunt, abducant ab eo, ne rerum bonarum cognitionem accipient. Ecclesia etiam Sibyllis auctoritatem magnam concedit, dum eas allegat in threnis illis: Dies iræ, dies illa, solvet saclum in favilla, teste David cum Sibyla.

Decem autem Sibylæ fuerunt, ut communius perhibent, à patria sua cognominate, Cumæa, Cumana, Persica, Helle-sponiaca, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythraea: quarum yaticinia plura affert S. Augustinus 4. 18. de civitate DEI. & alii, Carmina autem earum hic referto ex Alphonsi Salmeronis *Commentariis in Evangelia tom. 2. tract. 19.* ubi explicatur, quomodo gentibus Verbum per Sibyllas illuxerit.

243. Prima Cumæa de adventu Christi in temporum tranquillitate, sic canit Cūm DEUS ē celso regem demittet olympos,

Tum terra omniparens fruges mortalibus
 agris Reddet inexhaustas, frumenti, vini, olei,
 que.

Dulcia tunc mellis diffundent pocula cella,
 Et niveo latices erumpent lacte suaves.
 Oppida plena bonis, & pinguia culta vige-
 bunt,

Nec gladios metuet, nec bellum terra tumul-
 tus;

Verum pax terris florebit in omnibus alta.

Cumana de incarnatione sic scribit.

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
 In terris similis, natus Patris omnipotens,
 Corpore vestitus.

Perfida sic habet de Joanne præcursore.
 Tunc quoque vox veniet quedam in deserta

locorum,

Nuntia, mortales miseris quæ clamet ad
 omnes,

Ut rectos faciant calles, animosque repur-
 gent

A vitiis, & aquis lustrentur corpora mundis.

Helleponica de Christi prædicatione ait.

Ille DEI legem complebit, non violabit,

Personalem formam referens: & cuncta do-
 cebit.

Lybica de ejus miraculis.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes

Lejos, quotquot ei fidant, cœcique videbunt,

Incedent claudi, surdis audire licebit,

Insolitas mutis dabit efformare loquelas,

Expellet furias, oppressi morte resurgent,

Placabit fluctus, in desertisque locorum,

Largè panibus è quinis, & pisco marino

Milia quinque virūm satiat, reliquiaque,

Bissenos copinos implebit Virginis alma.

Samia de ingressu in Jerusalēm.

Salve casta Sion, permultaque passa puella,

Ipse tibi inscenso rex en tuus intrat asello,

Erga omnes mitis, tua quò tibi, quò juga-

demat

Intoleranda nimis, quæ fers service subacta.

Delphica de ejus passione.

Impingent illi colaphos, & sputa scelestis

Ihsæ labiis, nec non & felis amari

Apponent escam, potumque immisit acetum.

Phrygia de portentis in morte ejus, &

sepultura.

Scindetur templi velum, mediūmque diei

Nox tenebroſa tribus premet admirabilis

horis,

Et tridui somno peraget mirabile factum.

Tiburtina de Christi resurrectione,

& ascensione.

Sed postquam triduo lucem repetiverit, at-

que

Monstrârit somnum mortalibus, atque do-

cendo

Cuncta illustrârit, cœlestia tecta subibit,

Nubibus inventus.

Erythræa de judicio extremo hæc canit.

Judicii in signum tellus sudore madescet,

Et rex aternus summo descendet olympos,

Scilicet ut carnem, mundumque ut judicet

omnem.

Unde DEUM fidi, diffidentesque videbunt,

Summum cum Sanctis in sacra fine sedentem.

Hæc sane clarissima sunt, quanquam illis temporibus, aut nemini, aut vix ulli intellecta: sed postquam completa nunc sunt, ab omnibus facile capiuntur.

244. Quin ipse dæmon, Divina vi adactus est, ad Christum confitendum; cum enim (ut testantur Nicephorus l. 1. c. 17. Suidas, & Cedrenus apud Spondanum in apparatus ad annales n. 13.) Delphicum oraculum mutum redditum fuisset, tandem silentii causam edixit Augusto illis versibus notis:

*Me puer Hebreus Divos DEUS ipse guber-
 nans,
 Cedere sede jubet, tristemque redire sub or-
 cum;*

Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris. qua de causa ajunt, Augustum extruxisse altare cum inscriptione *Ara primogeniti DEI*: crediturque fuisse locus in Capitolio, ubi olim stetit templum Jovis Capitolini, & modò est templum B. Virginis RR. PP. Franciscanorum, dictum *Ara cæli*.

245. Accedit, quod non tantum prædicta fuerit religio nostra, sed etiam plurimis ejus sequacibus collatum divinitus fuerit donum prophetiarum, seu notitia futurorum contingentium, à libertate solius DEI, vel hominis pendentium, vel abstrusissimarum cogitationum, & secretorum cordis, quæ nec dæmoni patent; nam non tantum Christi Domini prophetiarum plurimæ recensentur ab Evangelistis (quorum autoritatem defendimus jam supra n. 227.) sed & aliorum Sanctorum ubique infinitæ leguntur in eorum rebus gestis: quas, si omnes neges, poteris historiis etiam aliis omnibus fidem negare. Jam verò donum prophetia, cum à solo DEO conferri possit, certè signum est religionis illi acceptæ, ut probavimus n. 238. Sed neque verisimile est, DEUM permisurum fuisse, ut eximii sui cultores (qui bus solis ut plurimum hoc donum concedit) ignorarent veram religionem, quæ tamen summè necessaria erat ad eorum salutem, dum interim tam multa alia, longè minùs necessaria, eisdem revelavit.

ARTICULUS VI.

Ultima probatio conclusionis.

246. Rob. conclusio ultimæ. Nulla ex omnibus aliis sectis, seu religionibus in orbe est, quæ vel à longè habeat tanta signa credibilitatis, quam habeat religio Christianorum: ergo ipsa præ omnibus aliis est evidenter credibilis. conseq. est innegabilis; utique enim est evidens, me prudentius credere illud, quod pluribus signis, & motivis credibilitatis est affectum, quam aliud longè paucioribus signis vestitum. ant. autem prob. nulla est alia religio, qua habeat auctorem tam dignum, propagatores, & assecras tam virtuosos, & doctos, doctrinam tam puram, honestam, & sanctam, tamque mirabili mo-

do propagatam, tanto fusō sanguine contestatam, tantis miraculis confirmatam, tot prædictionibus prius denuntiatam, & tot prophetis illustrem: ergo. conseq. est clara. ant. prob. comparando religionem Christianam cum Gentilismo, Philosophismo, Machometismo, & Judaismo, ad quas diximus n. 176. reduci omnes sectas extra Christianismum; de sectis autem Christianorum puta, Lutheranorum, Calvinistarum &c. comparativè ad Catholicos dicemus inferius.

247. Itaque i. quod spectat ad Gentilismum, auctores ejus (ut *Sapientia* 13. 14. & 15. habetur) fuere homines omnino insipientes, qui ex lignis, vel metallis fecerūt imagines; & e. g. pater, ut dicitur *Sapientia* 14. v. 15. dolens, citò mortuum esse suum filium. ejus imaginem fieri curavit arte sculptoria: dein, quem cupiebat, & tamen habere non poterat vivum, colere cepit mortuum, & inter servos suos sacra constituit: vel vicissim filius patrem defunctum apotheosi donavit: & probabiliter primus Ninus patrem suum Nemrod (qui etiam dicitur Belus, aut Baal) inter Deos retulit, & sacra ei fieri voluit: atque adeò stulti hi saxa, & ligna, vel mortuos coluerē, ut recte irridentur *citatis Sapientiae locis*.

Pariter propagatores idololatriæ fuere homines stulti: imò nemo ferme philosophorum paulò celebriorum plures Deos asseruit, & Seneca l. 4. de *beneficiis* c. 7. & 8. ait, unum tantum esse DEUM, qui pro varietate suarum potentiarum, seu perfectionum, operum, & beneficiorum, quæ hominibus facit, sortiatur diversa nomina, ut modò possis eum dicere Jovem, modò Tonantem, modò Liberum Patrem, modò Herculem, modò Mercurium. Stoliditas autem doctrinæ ex eo sufficientissimè patet, quòd saxa colant, ac ligna: imò & ex eo, quòd contra evidenter rationem plures colant Deos; cùm, ut in *tractatu de DEO* demonstratur, unus tantum esse possit. Turpitudo autem patet ex eo, quòd scelerissimos Deos, vel impie faciunt, vel insanissimè colunt, Jovem adulterum, Mercurium furem, Venerem incestam, Liberum ebrium &c.

Martyres autem idololatriæ non habuerunt pro suis ritibus, sed Christianos tales fecerunt pro sua lege. Sed neque ulla vera miracula, aut ad propagationem, aut ad confirmationem idololatriæ, unquam sunt facta, ut constat ex dictis àn. 100. & si quædam mira referuntur, ut, quòd Dii Penates Æneæ de loco in locum migrarint: quòd serpens Æsculapius comes adhæserit, dum Romanum iret: non fuerunt vera miracula; quia non fuerunt opera supernaturalia; nam motus ille non superat dæmonum vires. Sed neque gentiles pro se afferre possunt prophetias ullas veras, sed tantum ambigua, & fallacia dæmonum oracula, aut rerum quidem hominibus occultarum, sed non dæmonum notitiam exuperantium, manifestationem.

248. Quod attinet ad Philosophisum,

auctores ejus, utl̄ fuerint sapientes, seu philosophi, tamen n̄ ut plurimum religionem non elucidarunt, sed potius ethicam quādam suis tradiderunt, aut profanas scientias: & siquid etiam de religione tractarunt, id longè imperfectius fecerūt, quād nostræ fidei Patres, atque doctores Ecclesiæ. Sed nec illorum philosophorum virtus potest conferri cum ea, quæ in Christianis inventa est, iis maximè, qui inter Sanctos relati sunt: imò quos philosophos ipsi valde laudant, alii magnorum criminum reos faciunt, ut videre est ex ipsis gentilibus auctoribus apud Cornelium in 1. c. epist. ad Rom. v. 26.

Quod autem attinet ad eorum doctrinam, non scitur, ab ullo purum philosophisum esse traditum: sed communissime crassos errores immiscuerunt, ut videre est apud Tannerum tom. 3 disp. 1. q. 2. n. 74. & Cornelium à lapide in 1. c. ep. ad Rom. v. 26. De solo fortè Confucio, Chinensi philosopho, dubitari aliquo modo potest, an non præ aliis puriore philosophisum tradidere: tamen nec ipse est purus: adeòque certò non potest dici, & vix probabiliter, quòd unquam fuerit purus philosophisus in mundo: & si etiam fuit, tantum fuit ad summum apud unum, & alterum: non potest autem prudenter cogitari, quòd providentia DEI voluerit religionem veram adeò esse occultam.

Dein, et si purus philosophisus nihil rationi naturali immediate disforme trādar, tamen in hoc errat, quòd nihil supra rationem credendum admittat; cùm tamen evidenter credibile sit, quòd DEUS non tantum à voluntate, sed etiam ab intellectu tributum, & subjectionem exigat, quòdque idem in se complectatur tantam perfectionem, quantam humana ratio non capit: insuper, quòd Christum, auctorem legis supernaturalis, non fecisset tot stupidis prodigiis illustrem, si impostor fuisse: nec etiam tot miraculis, omni suspicione parentibus, voluisse falsitatem confirmare, tot prædicationibus laudare, tanto fusō martyrum sanguine illustrare; unde etiam hanc sectam incomparabiliter superat credibilitate Christiana religio.

249. Jam Machometismus habet auctorem, hominem omnino indoctum, spuriissimum, & impostorem insignem (ut ostendit clare P. Thyrus in sua manuaditione p. 2. l. 1. c. 2. §. 2.) nempe Machometem, qui non erubuit suæ prophetæ inserire, quòd à DEO accepit potentiam, libidine quadraginta alios superandi: qui habuit quindecim uxores, & præterea duas concubinas: cuius operatio potissima fuit homines interficere, aliena diripere, adulteria, & incestus admittere. Ejus sectæ propagatores fuere cruenti milites, qui gladii, non argumentis, sectam eam propagarunt. Miraculum nullum fecisse leguntur illi Machometani, nisi illud ridiculum, de quo n. 91. Prophetias, si quas Machomet fixit, non fuere vere, & illa falsissima, qua fertur

tur prædictissimæ, se à mortuis resurrecturum. Martyres autem habent Machometani non alios, quam milites, quos in bello occisis, tanquam martyres colunt, etiam prius celestissimè vixerint, nec pro religione, sed tantum in, & pro Sultani obsequiis cæfuerint.

Vel maximè autem cedit puritati religionis Christianæ turpissima sanè doctrina Machometanorum, lumini rationis prorsus disformis, in Alcorano contenta; nam primum dicit, quemvis in sua religione posse salvare, si ei convenienter vivat: hoc autem est dicere, DEUM etiam superstitionem, & idolatriam remunerari, & quamcunque infidelitatem. Secundò dicit, DEUM, & Angelos, orare pro Machometo. Tertiò permittit sectatoribus suis, non tantum fornicationes, sed etiam vita carnis contratanaturam: imò in spuriis his felicitatem hominis constituit, & hanc eis beatitudinem post mortem promittit: quæ adeò absurdâ sunt visa Avicenna philosopho, qui Machometismum à parentibus hauserat, ut eum postea deseruerit tanquam lumini naturæ contrarium. Adde, quod, ut P. Thyrus scribit, Machometani nullum medium salutis habent, nec orationem veram, qua aliquid à DEO petant; cum eorum oratio tantum sit quadam professio sive fidei.

Ulterius plura manifestè fabulosa continet Alcoranus eorum, e. g. solem, & lunam fuisse paris splendoris, sed hanc, affrictu alarum S. Gabrielis lassam, jubar suum magna ex parte perdidisse: item solem singulis noctibus se lavare, ut purior die altero surget: cœlum factum ex sumo, sumum ex mari vase, mare autem profluere ex monte, quem Angelus manu teneat, tam alatum, ut cœlum sustenter &c. Quibus nungis potestne aliquid absurdius fangi? Hinc sanè necesse fuit, ut Machomet omnem de fide disceptationem suis interdiceret, & se etiam suam tantum armis defendi, ac dilatar vellet, ne scilicet tam crassæ, & palpabiles ineptia statim deprehenderentur. Quis jam sapiens æquare ausit Machometismum cum Christianæ doctrinæ sincerissima puritate?

250. Tandem, et si Judæi olim veram fidem habuerint, & auctorem legis sua DEUM, ac prædicatorem ejus Moysen, virum sanctissimum: et si habuerint prodigia maxima, & prophetias verissimas, quæ in antiquo testamento verissimè referuntur: attamen ex iisdem miraculis, & prophetiis manifestum fuit ipsis Judæis, quod venturus esset olim Messias, qui legem novam conderet: & has prophetias esse impletas, constat ex dictis an. 239. unde ex his ipsis cognoscitur falsitas modernæ doctrinæ Judaicæ. Adde, quod jam à tempore Christi Domini, per mille septingentos, & amplius annos, miraculum nullum asserre queant.

Adde, quod eorum doctrinæ modernæ, secundum quod à Christiana discrepat, nullatenus auctor sit DEUS, nec Moyses, sed Rabbini quidam, qui absurdissima quæque

scriperunt. Ipsorum Talmud, seu liber dogmaticus, plenus est blasphemis ineptiis. e. g. tradit, DEUM indutum tunica linea Zizib, & genuflexum orare quotidie: deflere statutis temporibus, multis cum lachrymis, excidium templi Hierosolymitani, & Judæorum captivitatem, sive ipsum propterca affligere: item eum, quoties recordetur calamitatum Judææ gentis, duas lachrymas in oceanum fundere, & peccatum ultraque manu contundere: eundem, priusquam hunc mundum conderet, variis mundis creandis, ac rursus destruendis, sese exercuisse, tum, ut hunc producere disceret, tum, ut otiosus non esset: item præcepisse offerri sacrificium expiationis singulis noviluniis pro scelere, quod ipsem per perpetravit, quando lumen, lunæ iniquissimè ademptum, soli attribuit.

Addunt, eundem DEUM aliquando à Rabbinis excommunicatum fuisse: ipsum legere aliquoties libros legis: fuisse solitum ludere cum pisce Leviathan, quem tandem iratus occiderit, ac ejus carnes sale conditas servaverit in epulum animabus justis: Adamum frequentem bestialitatem admisisse: econtra Davidem nec adulterio, nec homicidio peccasse: DEUM præcepisse Judæis, ut sive dolo, sive vi, Christianorum bona diripient: videatur Sixtus Senensis l. 2. bibliotheca sancta post verbum Traditiones: item Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 75. Quis hic non merito exclamat cum Davide: Psal. 118. v. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Certè, si quis omnia hucusque enarrata credibilitatis motiva, præfertim in unum collecta, expendat; evidentissimum ei erit, prudenter non posse se alteri sectæ, præ Christiana religione, fidem adhibere.

ARTICULUS VII.

An Religio Christiana sit præ omnibus aliis credenda.

251. **D**ico. Religio Christiana est præ omnibus aliis evidenter credenda: seu evidens est obligatio hanc præ aliis amplectendi: quæ à quibusdam vocatur evidens credentias. Prob. hæc conclusio. Evidens est, debere nos prudenter agere, & non imprudenter, adeoque etiam prudenter credere, seu aliquam religionem amplecti: ergo evidens est, nos debere præ aliis amplecti religionem Christianam. ant. est lumine naturæ notum. conf. prob. ex eo, quod hæc sola præ omnibus aliis sit prudenter creditibilis, prout satis jam est demonstratum articulis præcedentibus. Nec dicas, posse aliquem prudenter suspendere suum judicium, & nullam religionem amplecti; contrà enim est primus. Qui sic ageret, quasi atheum se gereret, & omnium hominum indignationem incurreret: certè est contra omnem sensum communem hominum, quod homo possit vivere prudenter, absque omni religione.

252. Contra est 2. Non potest prudenter dubitari, aliquam religionem veram esse in mundo, ut sufficienter ostensum est *a. n. 218.* hanc autem evidenter DEUS non otiosè in mundo instituit: ergo est evidens, eum velle, ut illam quisque amplectatur. Contra est 3. Religio Christiana est evidenter credibilis, ut est monstratum: ergo est evidenter credibile, quod dicitur in Sacra Scriptura, quam religio Christiana ut Divinam proponit: sed in hac dicitur, Christum, & DEUM velle, ac præcipere, ut religionem Christianam amplectamur, & credamus; nam *Ioan. 15. v. 22.* dicit Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* item *Marti ultimo. v. 16.* Qui verò non crediderit, condemnabitur: ergo est evidenter credibile, & prudenter indubitable, ac innegabile, dari præceptum credendi: sed quando est prudenter innegabile, & indubitable, dari aliquod præceptum, datur obligatio id implendi, ut patet: ergo. Alia argumenta Theologica, vel SS. Patrum testimonia, omitto; quia hoc solum, quod modò attulimus, quemlibet intellectum, non omnino pervicacem, convincit, & maximam etiam vim habet contra infideles, contra quos hic potissimum agimus.

253. Ob. 1. Doctrina Christianorum docet multa contra rationem naturalem: ergo non est ita pura, ut ejus puritas sit motivum credendi. ant. prob. docet, DEUM unum esse identificatum cum tribus: docet, DEUM immortalem esse mortuum, impassibilem fuisse passum, & crucifixum: hæc sunt contra rationem naturalem: ergo. Confir. Ut religio Christiana esset evidenter credibilis, deberet evidenter ostendi, nihil esse in illa contra rationem: atqui hoc non evidenter ostenditur: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Plura quidem, quæ docet religio Christianorum, sunt supra rationem, naturalem, non verò contra eam: at ea fusiù explicare, non est hujus loci. Dico breviter. DEUS unus non identificatur cum tribus Diis, sed cum tribus Personis: illud autem principium: *Quaecunque sunt endem in tertio, sunt eadem inter se:* cùm tantum sit luminis creati, non se extendit ad essentiam increatam. Dein DEUS passus, aut mortuus non est secundum naturam Divinam, immortalem, & impassibilem: sed secundum humanam, mortalem, & passibilem.

Ad confir. neg. ma. Sufficit, si ostendatur, non esse evidens, quod religio Christiana tradat aliquid contra rationem: vel si argumentis adversiorum detur solutio talis, ut appareat, ea non esse evidentia; tunc enim ex aliis principiis potest fieri evidenter credibile id, quod ex quibusdam argumentis, apparenter tantum probabilibus, videtur non esse verum, vel etiam contra rationem; nam motiva credibilitatis utique tanta sunt, ut prævaleant rationibus non evidenteribus, sed tantum, & quidem duntaxat apparenter, probabilibus;

nisi velis dicere, per hæc ipsa motiva evidenter, mediare faltem, vel per evidentiam credibilitatis, ostendi, nihil posse in religione Christiana esse contra rationem: quod tamen nihil est aliud, quād reddi evidenter credibile, nihil in ea esse contra naturalem rationem.

254. Ob. 2. Argumentum de propagatione religionis Christianæ etiam probat, sectam Machometis esse veram: ergo probat nimium, adeoque nihil. prob. ant. discurrendo similiiter, ut nos discurrimus de religione Christiana. Vel Machometismus, qui valde latè in orbe patet, est propagatus per miracula, vel sine illis: si per illa, est religio vera: si sine illis, hoc ipsum est magnum miraculum, adeoque ipsa secta rursum est vera: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, propagatum esse Machometismum sine ullis miraculis, nec tamen hoc fuisse miraculum; primò enim docti eum vix amplexisunt, sed rudes tantum: secundò propagatus est maximè armis, & vi bellicâ: tertio, sicut non est miraculum, si lapis sponte decidat, at verò si sponte in altum tendat: ita non est miraculum, homines, ad vitia carnis pronissimos, eam sectam amplecti, quæ in iis se volutandi licentiam dat, qualis est Machometismus: at verò est miraculum, si homines eam religionem amplectantur sponte, quæ appetitum summè contraria est, qualis est religio Christianorum. Sed neque tot posita fuisse obstacula propagatione sectæ Machometanæ, quot posita fuerunt religioni Christianæ, à tot imperatoribus, & regibus.

255. Ob. 3. S. Augustinus *I. de unitate Ecclesiæ c. 19.* postquam docuisset, non esse credendum miraculis Donatistarum, addit: *Quaecunque talia in Catholica Ecclesia sunt, ideo sunt approbanda; quia in Catholica sunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hac in ea sunt:* ergo ex miraculis nihil probatur. Resp. neg. cons. S. Augustinus ibi agit contra Donatistas, qui jactabant sua miracula, quæ erant, ut ipsi docebant, potissimum visiones ipsis factæ: econtrà contemnebant miracula Ecclesiæ Catholice: & hinc S. Augustinus quæ transmittit, Ecclesiam non probari ex miraculis: & independenter ab his probat veritatem Ecclesiæ ex Scripturis, quas Donatistæ admittebant: & sic necessario debet explicari S. Augustinus, ne sibi aperte contradicat; alibi enim contra Manichæos, negantes Sacras Scripturas, & admittentes miracula, expresè docet, probari miraculis veritatem Ecclesiæ; sic enim *contra epistolam Manichæi, quā vocant, fundamenti. c. 4.* ait: *Multa sunt alia, quæ in ejus Ecclesiæ Catholicae gremio me justissime teneant: tenet consenso popolorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata.* & c. & l. 10. de civitate DEI c. 18. multis agit contra negantes miracula. Ejus verba vide n. 236.

Vide etiam Bellarminum tom. 2. contro. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14. ubi insuper

super bene advertit, quod miracula Ecclesiam nondum creditam reddant evidenter credibilem: at vero Ecclesia jam credita reddat per suam declarationem miracula omnino certa; nam facta tot prodigia, & ita contestata, ut quis prudenter suspicari neutiquam possit, ea esse fictitia: & tam mirabilia, ut dubitari non possit, ea a sola virtute Divina fieri potuisse: & insuper facta in confirmationem doctrinæ Catholicae Ecclesiae, reddit hanc nondum creditam, evidenter credibilem, & credendam. Quando autem Ecclesia credita est, simul credita est omnis ejus declaratio, & definitio tanquam verissima (ista enim sequela aperte deducitur) ergo, si deinde Ecclesia aliqua miracula, e.g. in ordine ad canonizationem alicuius Sancti, definit, esse vere talia, ea reddit omnino certa: & hoc sine ullo circulo vitorio: sicut sine tali circulo demonstratur effectus ex causa, & causa ex effectu; quia est duplex genus demonstrationis, nec ad unum supponitur alterum: & sic etiam ad credibilitatem Ecclesiae non supponuntur miracula certa certitudine fidei, sed tantum evidenter credibilia & credenda &c. ut expenden-
ti facile patebit.

256. Ob. 4. Si religio Christiana esset evidenter credibilis, nec Judai, nec Gentiles dissentirent (nam veritatem evidentem intellectus necessariò amplectitur) atqui dissentient: ergo. Confirm. Etiam simplicibus, & rudibus, deberet innotescere ista evidencia: atqui hoc non fit: ergo. Resp. neg. ma. Multa sunt evidencia Mathematicis, quae imperiti negant; quia rationes, vel non considerant, vel non intelligunt: ita etiam quibusdam infidelibus Christiana religio nondum est evidenter credibilis; quia quibusdam rationes, evidentem credibilitatem suadentes, nondum sunt sufficienter propositae. Aliis quidem ea proposita sunt, illaque intelligere possent, si vellent: at eas considerare nolunt. Alii, quamvis sit ipsis evidens obligatio credendi, tamen huic nolunt satisfacere: sicut nec alia præcepta adimplent, quamvis ipsis sit indubitabilis obligatio.

Accedit, quod evidens credibilitas, & credentias, excludat quidem imprudens etiam dubium de ipsa obligatione credendi; unde qui rationes nostras ritè considerant, obligationem dari non dissentunt: at evidencia de obligatione firmissimè credendi, non excludit imprudens dubium de ipsa re; cum quis possit imprudenter dubitare, an verum sit, quod proponitur ut evidenter credendum: sicut potest quis dubitare, an bonum sit, quod proponitur faciendum, per evidens præceptum. Hinc infideles, præfertim quando intellectum a motivis credibilitatis, quantum possunt, avertunt, & convertunt ad rationes fallas, vel quibus appareretur suadetur, religionem Catholicam esse falsam, maximè circa mysteria particularia difficultiora, possunt a nobis dissentire, & actu dissentient: Ad confirm. dist. ma. etiam rudibus deberet innotescere ista evidencia, nisi

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

hujus defectus aliunde suppleretur. conc. ma. secus. neg. ma. & om. interim mi. neg. conf. An autem rudes hanc evidentiam habeant, vel quomodo aliquando supplicatur, dicemus inferius à n. 493.

257. Ob. 5. Vel religio Christiana dicitur evidenter credibilis, & credenda fide Divina, vel fide humana: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici evidenter credibilis fide humana; quia hic non queritur, an religioni nostræ possimus, aut debeamus assentiri actu fidei humanæ; hic enim non sufficeret ad salutem: neque potest dici evidenter credibilis fide Divina; quia actus fidei Divina est supernaturalis: atqui non est evidens, esse possibilem actu aliquid supernaturalis, ut suppono ex communissima Theologorum: ergo neque est evidens, quod posuit credi religio nostra fide Divina. Confirm. Non est evidens, quod detur aliqua vera religio supernaturalis in mundo: ergo nulla est evidenter credibilis fide supernaturali.

Resp. conc. ma. neg. mi. & dico, esse credibilem fide Divina. Nontamen per hoc volo dicere, quod evidens sit, me hic, & nunc posse actualiter elicere actu supernaturalis fidei; hoc enim, ut rectè objicitur, non est evidens ex naturali ratione: sed tantum volo dicere, quod sit evidens, me hic, & nunc posse prudenter, & debere etiam conari, ad eliciendum supernaturalis actu fidei Divina: quod, cum per se supernaturale non sit, naturaliter etiam evidens esse potest. Item, non quidem est evidens, esse possibilem actu supernaturalis fidei, sed tamen est evidenter credibile, quod talis actus sit possibilis: quale autem sit discrimen inter esse absolute evidens, & evidenter credibile, infra dicemus, n. 482. Addo, quod, licet antecedenter ad fidem non sit evidens, quod possibilis sit actu supernaturalis fidei, aut elici debeat, tamen hoc sit per ipsam fidem certissimum, licet non cum evidencia, sed cum obscuritate fidei propria.

Ad confirm. om. ant. neg. conf. Licet non sit evidens, dari defacto aliquam religionem veram supernaturalis, tamen id potest esse evidenter credibile; est enim inter haec duo magnum discrimen, de quo, ut jam dictum agemus n. 482. Dixi om. ant. nam quidem non est evidens determinatè, dari in mundo aliquam religionem veram supernaturalis: sed tamen est evidens indeterminatè, sive est evidens, dari aliquam religionem veram, sive deinde ea sit naturalis, sive supernaturalis; haec enim veritas disjunctiva evidens ex nulla ratione repugnat; quia ex nullo capite repugnat, aliquid supernaturale tantum sub disjunctione esse evidenter affirmabile: & sanè hanc veritatem disjunctivam efficaciter probant rationes à n. 220. allatae, inter quas etiam est illa; quod alias DEI prævidentia erga homines esset manca.

Nec dicas, DEUM sufficienter homini providere, si ei prospiciat de mediis naturalibus; nam respondetur, DEUM quidem sufficienter prospicere homini per media na-

turalia, supposito, quod illum ordinet tantum ad finem naturalem: non autem, si eum ordinet ad finem supernaturalem; tunc enim debet ipsi providere de mediis supernaturalibus; unde ex providentia Divina recte inferitur veritas hæc conditionata: *Si DEUS ordinat hominem ad finem supernaturalem, debet dari aliqua religio vera supernaturalis: ex qua, & aliis principiis hucusque jactis (ut consideranti facile patet) rite inferitur hæc propositio disjunctiva: Aliqua vera religio, sive naturalis, sive supernaturalis, datur in mundo.*

ARTICULUS VIII.

An inter varias Religiones Christianas liceat pro libitu quamlibet amplecti.

258. **D**ico. Non est perinde, quam quis religionem ex Christianis sequatur. ita Catholici omnes, & plurimi etiam ex hæreticis, contra quosdam, qui, dum suis in fœtis, quibus innutriti sunt, solidum fundamentum non inveniunt, afferunt, modò in DEUM, & Christum credamus, vel certè modò in præcipuis articulis convenientius, æquè nos posse salvari, sive hanc, sive illam religionem amplectamur. Prob. concl. I. Qui Christum agnoscent, debent utique etiam credere ejus veræ doctrinæ, quæ ab ipso, ejusque discipulis immediatis, fuit proposita; alias brevi incident in omnimodam indifferentiam, seu adiaphorismum, & perinde ipsis erit, sive Christum, sive Machometem, sive Platonem sequantur: atqui non omnes, quæ Christianæ religiones vocari volunt, possunt habere eam veram doctrinam; nam sunt multi gravissimi fidei articuli, in quibus non omnes religiones Christianæ convenient: imò, in quibus sibi opponuntur, & Christus opposita docere non potuit: ergo non licet pro libitu quamlibet ex illis amplecti. mi. non potest negari ab eo, qui novit, quantæ, & de quæ magnis rebus, sint dissensiones, inter Catholicos & variarum fœtarum affecas.

Confirm. Juxta hos adiaphoristas non essent vitandi hæretici, imò nullus talis eset; cum omnes, Christum colentes, haberent doctrinam sufficienter veram: alii autem non hæretici, sed genericè infideles dicantur: atqui hoc est fallsum: ergo. prob.mi. S. Paulus ad Titum 3. v. 10. ait: *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correptionem, devita.* S. Joannes autem vult, ut hæreticus nec hospitio excipiatur, nec salutetur. 2. Joan. v. 10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.* Rursus ad Hebr. 13. v. 9. S. Paulus ait: *Doctrinis variis, & peregrinis, nolite abduci.* & tandem Matth. 18. v. 17. jubemur omnino audire Ecclesiam, quæ longè plura credenda proponit.

259. Prob. concl. 2. auctoritate patrum, & Doctorum, quos, licet adiaphoristæ non adeò astimant, tamen omnes rationis compotes astimare debent, saltem ob orbi notissimam sapientiam, ac eruditionem: atqui hi omnes constantissime tenent, non licere, quodvis pro libitu sentire, & quamvis religionem amplecti; hinc enim omnibus fœculis, ab ipsis rejectæ, & anathematizatae sunt variae doctrinae hæreticae: hinc tot sunt celebrata Concilia, utique non ob levia duntaxat scholarum litigia, sed ob articulos, eorum iudicio, summi momenti, pro quibus etiam decernerunt acer- rimè: hinc dies, noctesque impenderunt, in dilucidanda vera religione: imò hæretici etiam plurimi semper pro suis falsitatibus, tanquam pro aris, & focis, pugnârunt: adeoque & ipsis existimârunt, non perinde esse, quod quivis credat, aut agat: conseruerter hic est sensus communis omnium.

260. Prob. 3. concl. Vel sufficit, modò credamus in Christum: vel necesse est insuper, certa aliqua capita doctrinæ ejus amplecti: quidquid dicatur, non licet quamlibet religionem ex iis, quæ se Christianas vocant, amplecti: ergo. prob. mi. Si dicatur primum; tunc saltem non sufficit, credere in Christum quomodounque; utique enim Christo Domino non est perinde, quidquid de ipso sentiat, an credatur esse DEUS, an purus homo, an Patri confessionalis, an quoad omnem naturam inferior &c? Si autem non sufficit, credere in Christum quomodounque, non licet quamlibet religionem ex Christianis amplecti; nam fœtæ Christianorum, etiam in credendis articulis de Christo ipso, inter se diversissime sunt: & quidam fœtarii afferunt, eum non esse DEUM, ut Ebionitæ, Ariani, & alii: alii ajunt, eum non esse verum hominem, ut Apollinaristæ: alii duas in eo personas adstruunt, ut Nestoriani: alii unam tantum naturam, ut Eutychiani: alii demum docent, eum esse verum DEUM, & hominem, atque duas naturas, & unam tantum personam habere, ut cum Catholicis multi: ergo minimè licet, quamvis ex hæc religione pro libitu amplecti.

Si vero dicatur secundum, sive certa quædam dogmata esse credenda, tunc adhuc minus licet, quamvis religionem amplecti, sed necesse est, eam amplecti, quæ dogmata illa complectitur: imò non erit cuique liberum, pro suo placito ea dogmata assignare, sed debebunt ea tanquam à Christo orta proponi, ab aliqua regula, quæ falli non potest. Nec dici potest, quamlibet religionem Christianam omnia ea capita, seu dogmata necessaria complecti; nam religiones, quæ se Christianas dicunt, in primis quasi principiis, certè in gravissimis punctis, dissentunt, ut ex sequentibus magis patet. Nec dicas, sufficere, si aliqua pars illorum dogmatum creditur, vel etiam pars aliqua legum, à variis religionibus Christianis propositarum, servetur; nam, cum Christus sit auctor fidei, & legislator, non est ipsi

ARTICULUS IX.

An præ omnibus aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis.

262. **D**Ico. Sola præ aliis omnibus sectis Christianis Catholica religio, seu Ecclesia, est evi-

denter credibilis (ex quo sequitur, eam etiam esse evidenter credendam, ut facile potest inferri ex dictis n. 251.) ita Catholicos omnes. Prob. hæc conclusio, applicando nostræ Ecclesiae Catholicae argumenta, quibus ostendimus, fidem Christianam, generaliter sumptam, esse solam veram, & offendendo, quod, si non prorsus omnia, saltem ferme omnia, præ omnibus sectis Christianorum, tantum nostram religionem, confirmant, nullumque argumentum pro alia quadam secta sola, contra Catholicam Ecclesiam possit afferri.

Primum argumentum sumitur ab auctore fidei Christo. Et si autem hæretici quoque cum suarum sectarum auctorem clament, tamen imprimis hoc argumentum ad summum commune est, neque contra nos potest afferri: dein hæretici de Christo saepè ita loquuntur, ut ejus auctoritati multum decedat: certè Lutheri displicet vox *Homonios*, imò & non men Trinitatis: Calvinus ait, utramque Filii naturam Patri Divino esse subjectam, ut videre est apud Bellarminus tom. 1. prefatio ne controversie 2. à folio 271. item apud Conzten in c. 27. Matth. v. 46. q. 2. referuntur ejusdem hæresiarchæ verba, quibus ait, Christum in cruce voces desperantis emisisse, & reum coram DEI tribunali adflitisce, cùmque pœnis inferorum luctatum fuisse.

263. Secundum argumentum sunt primi fideli fundatores. Iactant quidem hæretici, se etiam ab Apostolis originem trahere: sed hoc in æternum probare non possunt, quoad eos articulos, in quibus à nobis dissentunt. Econtra nos, partim ex Apostolorum scriptis, partim ex antiquissimis traditionibus, habemus, Apostolos nobiscum sensisse in iis, quæ hæretici damnant, e. g. altaria habuisse, missas celebrasse, cruces erexitse, virginitatem matrimonio prætulisse, ejusque servanda consilium dedisse, semper, postquam Christo adhæserunt, absque usu matrimonii vixisse.

Quod vero ad alios SS. Patres attinet, fatentur ipsimet adversarii, eos ut plurimum saltem, pro nobis contra ipsos stare: sed illos ut fallibiles contemnunt, adeò, ut Calvinus in *institutionibus*, quando Catholicos impugnat, passim fateatur, se toti antiquati repugnare, ac saepè dicat, omnes veteres lapsos esse: & quanquam aliquando Augustinum excipiat, tamen alibi, quando non pro se facit, etiam hunc deserit. videatur Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. c. 9. Lutherus autem in libro contra regem Angliae, postquam dixit, reges, & principes, dignos non esse, qui solvant corrigiam calceamenti sui, ait etiam, se non magni facere mille Cyprianos, & mille Augustinos, ut habet Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis

notis Ecclesiae c. 13. Sed haec impudentia prudentes meritò offendit.

Præter SS. Patres Ecclesiam Catholicae illustrarunt millenni doctissimi viri, scriptis eruditissimis innumeris libris, non tantum sacram, sed & profanam doctrinam abundantissime complexi, quibus parem multitudinem, atque præstantiam, se & nulla opponere poterit. In horum autem, atque etiam SS. Patrum locum, succedere debent apud hæreticos, Lutherus infamis apostata, mulierosus, ebriosus, & spurcus: Calvinus stigmaticus, & vel suis intolerabilis: Zwinglius, ipse etiam sacrilegus, & uxore accepta sacerdotalis calibatus impugnator libidinosus (de quibus vide, si lubet, Florimundum Ræmondi de origine heresum l. 2. c. 8. n. 1.) & similis furfuris homunciones, quorum, ut vita, ita & mors horribilis fuit, (de quo vide Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 17 Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 102.) qui non erubuerunt fateri, se à malis geniis doctrinam hausisse:

Sanè Zwinglius ipsem scribit, teste Florimundo de orig. heres. l. 2. c. 8. n. 4. spiritum quendam, quem nesciat, ater, an albus fuerit, sibi apparuisse, ac verba illa Scriptura: *Hoc est corpus meum*: explicasse, quod eorum sensus tantum sit, ibi significari corpus Christi, vel ibi esse signum aliquod Dominici corporis: non vero dari reali eius præsentiam. Lutherus autem, ut apud eundem Florimundum l. 1. c. 15. n. 2. videre est, libro de Missa angulari fusè describit disputationem suam cum dæmonie, à quo vicit tandem Missam abrogaverit. Idem Lutherus l. de Missa privata ait, se plus, quam modum salis cum dæmonie comedisse. Non igitur potest dicere Lutherus cum S. Paulo 1. Corinth. 11. v. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: sed: *Ego accepi à diabolo, quod tradidi vobis*: cur igitur ei non etiam objici possit illud D. Augustini. tr. 42. in Joannem: *Si enim, quod dicas, à diabolo acceperisti, & à diabolo credidisti, mendax es*. Videatur etiam Gormaz de virt. Theol. n. 643. ubi ait, hoc argumento motum Franciscum Wallinghamum Anglum, ad Catholicos transfluisse.

264. Tertium argumentum veritatis Catholicæ est sanctitas, ac puritas doctrinæ, quæ certè apud hæreticos non inventur, utpote qui multa rationi naturali, & morum honestati summe contraria tradunt, e. g. mandata DEI esse observatu impossibilita; ex quo sequitur, DEUM esse tyrannum, & innocentes ad infernos ignes detrudere: DEUM esse causam omnis peccati, & proditionis Judæ non minus, quam conversiois S. Pauli; quod est DEUM sceleratum facere: non dari libertatem humanam, saltem quoad actus supernos &c. Quia autem hunc errorem fundant in prævitione, & decreto DEI, sequitur, etiam non dari libertatem ad actus naturales; nam & hi præviri, ac prædecreti sunt: igitur nullus est re-

us, qui actus præceptos omittit, & iniuste puniuntur fures, atque latrones.

Ajunt insuper, fidem solam justificare, nullis pœnitentiis, nullis bonis operibus opus esse, imò opera bona meritis Christi detrahere: quod est dare anfam sceleribus omnibus; nam modò quis audacter credat, se salvandum per merita Christi, quidquid pro libitu agat, non ei nocebit, Sanè mihi nunquam persuadebo, DEUM talem religionem instituisse, quæ homines, alias jam in seculera pronos, quasi magis incitent ad ea, propounding tale medium, quo facilimè pro gravissimis sceleribus satisfaciant. videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 140. ubi specialia Lutheri axiomata affert.

Hinc utique non est mirum, factum esse, ut per hæreses istas perversissimus redditus sit populus, qui eas amplexus est, ut ipse Lutherus deplorat; nam in Postilla domestica Dominica prima adventus ait: *Mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit: quod pessimæ demonis opus, & negotium est. Enim vero videmus, quid hoc tempore homines sint magis avari, immisericordes, impudici, præcaces, atque deteriores, quam antea in Papatu fuerunt*. Idem deplorat Schmidelinus, & alii. Denique Erasmus in epistola ad Valturium Neocomum an. 1529. sic scribit: *Circumspice populum istum Evangelicum, & observa, num minus illic indulget luxus, libidini, & pecunie, quam faciunt ii, quos detestantur. Profer mihi, quem istud Evangelium ex confessatore februm, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benevolum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos offendam, qui facti sunt se ipsis deteriores*. vide Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 132. Nec dicant adversarii, etiam inter Catholicos reperiri homines malos; nam sceleribus eorum anfam non dat nostra doctrina: at verò dat sceleribus anfam doctrina hæreticorum, de impossibilitate servandi præcepta, de DEO auctore, & prædestinatore scelerum, de nullitate libertatis humanae, de superfluitate pœnitentia &c.

265. Quartum argumentum de propagatione veræ religionis pugnat quidem pro Catholicis: at neutiquam pro hæreticis, præfertim modernis; nam nostra religio adhuc omnia illa difficultia credit, & imperat, que gentibus difficultem amplexiōnem Christianismi faciebant. At hæretici, nostri præfertim temporis, sensu plurimum indulgent, & libidini favent: jejunia, & quidquid carni asperum est, tollunt: confessionem sacramentalem abrogant: bona Ecclesiastica laicus tribuunt: sacerdotes seculari potestate subiiciunt: solius fidei sufficientiam ubique declamant: econtra docent, opera bona esse inutilia, quin imò aliquando etiam noxia: ulterius leges Divinas impossibilis observatu dicunt, adeoque legum Divinarum, & Ecclesiasticarum, saepe etiam civilium, vim enervant; hinc sanè minimè mirum, & adhuc minus miraculum est, homines ad vitia pronus, hanc viven-

An præ omniis aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis. 77

vivendi licentiam suisse amplexos; præser-
tim, cum hæretici non gentiles, adhuc ma-
gis liberos, ad suam sectam trahant, sed
tantum Catholicos pervertant, quemad-
modum antiquissimus Tertullianus *l. 1.*
de prescriptionibus adversus hæreticos c. 42.
vel versu 272. jam de sui temporis secta-
riis notavit, sic scribens: *De verbi autem
administratione quid dicam? cum hoc sit
negotium illis, non ethnico convertendi,
sed nos trots evertendi.... nostra suffodiunt,
ut sua adfident.*

Attramen his omnibus malis mediis ad-
hibitis, nec à longè ulla hæresis se in tan-
tum propagare potuit, in quantum fides Ca-
tholica, quæ per omnem orbem latissimè
propagata est: certè adhuc in omni orbis re-
gione, & omnibus quatuor partibus ejus, re-
perire est Catholicos plurimos: imò ultimis
hīcē sacerulis, in Indiis, Japonibus, Sinis,
innumeris populis est prædicata, atque re-
cepta à millionibus hominum, adē, ut qui-
vis Catholicus dicere queat cum S. Augu-
stino *l. de utilitate credendi c. 14.* *Nullis
me video credidisse, nisi populorum, atque
gentium confirmata opinori, ac fama ad-
modum celeberrima.*

266. Econtra hæretici vix pauculos ha-
bent, qui iis adhaerent, nec adē solici-
ti sunt de animarum salute, apud Indos pro-
curanda, quam de opibus inde evehendis.
In nostra quoque Europa quælibet hæresis
modicum terræ spatium occupat: id ipie
Lutherus *in colloquio Islebit de ultimo die,*
folio 465, apud Tannerum, tom. 3. disp. 1. q.
3. n. 189. fatetur de secta sua, cùm ait: *Quid
autem hoc sibi velle putas, quod nostrum
Evangelium in angulis predicatur? quo
pertinere censes, quod tota Asia, & Afri-
ca Evangelio carent? & in Europa, in
Gracia, Italia, Hungaria, Hispania, Gallia,
Anglia, & Polonia, nullum Evangelium
predicatur?* Sanè Ecclesia vera debet, uni-
versalis, seu Catholica esse, hoc est, amplissime
diffusa; hæc enim est nota, quam Con-
cilium Nicænum in Symbolo ei alignavit: &
ex illo *Psal. 2. v. 8.* eruitur: *Dabo tibi
gentes hereditatem tuam, & possessionem
tuam terminos terræ:* igitur hæretica se-
cta nulla est vera Ecclesia. Dicamus igitur
adversariis, quod S. Augustinus *l. 4. de sym-
bolo ad catechumenos c. 13.* (vel quisquis est
auctor ejus libri teste Bellarmino *ad scri-
ptor. Ecclesiast. pii, & docti, ac Augustini
ingenio non indigni*) dicamus, inquam:
*Audite hæretici, quid scriptum sit: Oportebat
Christum pati, & resurgere à mortuis, & pra-
dicari in nomine ejus pœnitentiam, & remis-
sionem peccatorum per omnes gentes. Omnes
gentes totus mundus est: Ecclesia totum pos-
sedit, quod à viro suo accepit in dote: que-
cunque congregatio cuiuslibet hæresis in an-
gulis sedet, concubina est, non matrona.*

267. Quintum argumentum delumi-
tur ex fortitudine martyrum. Quamvis
autem hæretici dicant, antiquæ Ecclesiae marty-
res pro sua fide mortuos esse, id tamen
est fallum; ostendant enim, qui martyres

vitam dederint, pro impossibilitate servandi
legem Divinam, vel negatione libertatis
humanae: vel qui saltem ista crediderint.
Nos autem ex Apostolicis scriptis probamus,
e. g. SS. Apostolos libertatem, & Divino-
rum præceptorum possibiliter docuisse;
dum ad ea liberè implenda nos sæpe hortan-
tur, propositis etiam gravissimis poenis. Co-
piorū autem ex primorum SS. Patrum, &
martyrum scriptis, Catholica dogmata ostendimus,
& quidem eā, in quibus ab hæ-
reticis disconveniemus: sanè à SS. Patribus,
etiam primis, & pro fide occisis, ista asser-
ta videre, passim licet apud Bellarminum,
alioisque polemicos Theologos.

Accedunt antiquissimæ traditiones,
quæ adhuc probant, dari altare, in quo S. Pe-
trus Missam celebravit: & sedem S. Stephani
Papæ, & M. in qua inter Missarum solemnia est
occisus: quin statim sub primas persecutions,
martyrum priorum corpora, alii posteriores
honorabant, eorumque intercessionem
invocabant, ut S. Emerentiana S. Agne-
tem, S. Lucia S. Agatham: sed & plu-
rimi alii ad martyrum tumbas constanter
orârunt. Dein utique SS. Martyres se libe-
ros crediderunt, & mandato Divino possi-
bili obstrictos, ad fidem fortiter propug-
nandam, dum lapsos, hoc est, fidem ne-
gantes, tam gravibus poenis afficiebant
Episcopi, & ipsi postea martyres? Sed quid di-
cent adversarii de tot millenis, qui in Japo-
nia præserunt, sanguinem pro fide, quam
à S. Xaverio primitus hauserant, dederunt?
Certè parvuli, foeminae, virgines, senes,
cum summa hilaritate, ad rogos, & ignes,
properârunt, & potius timuerunt, ne ser-
varentur, quam ne occiderentur. Etsi au-
tem eos necdum Ecclesia, sua definitione,
martyres colendos proposuerit, tamen ad
fidem humanam certissimam, de eorum mar-
tyrio habendam, nihil deest: cùmque ab ad-
versariis Ecclesiae definitio non curetur,
hæc certitudo humana ab ipsis nequit con-
temni.

268. Nec dicant adversarii, se quoque
habere aliquos pro suis sectis martyres; etsi enim
pauculos monstrarent, obstinatos eti-
am in morte sectarios, certè longè cedere
deberent innumerabilibus, quos Japonia sola
suppeditat. Accedit, hæreticos, præser-
tim Lutheranos, vix unum, aut alterum
posse monstrare: quos autem Donatistæ,
(qui jam evanuerunt) Anabaptistæ, vel A-
damite proferunt, quamvis plures, quam
Lutherani, ac Calvinistæ fuerint, tamen re-
spectu Catholicorum fuere paucissimi: &
insuper fuere homines sordidissimi, perva-
cissimi, & penitus desperati: ut de Do-
natistis habetur ex S. Augustino, de reli-
quis ex posteriorum, & synchronorum
scriptorum monumentis, quibus proin
merito applies illud: *Martyres non facit pœ-
na, sed causa:* quod desumptum est ex S.
Augustino, *enarratione in psal. 34. concione
2. sub initium dicente:* *Sed quoniam multi
hic patiuntur, & pro peccatis, & pro sce-
leribus suis, magnâ vigilantiâ discernenda
est*

est causa, non pœna; sceleratus enim potest habere martyris similem pœnam, sed tamen dissimilem causam. & illud S. Cypriani l. de unitate Ecclesie: *Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel objecti bestiis, animas suas ponant: non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiae: nec religiosa virtutis exitus glorioſus, sed desperationis interitus: occidi talis potest, coronari non potest.*

ARTICULUS X.

Ulteriores Probationes hujus Conclusionis.

269. Robatur eadem nostra Catholica religio ex miraculis hoc modo. In primis haeretici

non possunt afferre ullum miraculum pro sua doctrina, nisi qualia dedimus à n. 91. Quanquam enim referatur à Centuriatoribus Magdeburgensibus ex Socrate apud Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 14. Paulum Episcopum Novatianum fecisse miraculum: certè illud non fuit ullo modo pro haereti, sed pro fide Catholica: nec Episcopus haereticus id fecit, verum duntaxat ad ejus & aliorum, non invocationem, sed praesentiam, id fecit DEUS; nam, ut loco citato Bellarminus recenset, res ita se habuit. Iudeus, jam ante à Catholicō baptizatus, intra se irridebat baptismum, & à Paulo, inscio prioris baptismi recepti, petiit denuo baptizari: sed mox unda baptismi evanuit: quo DEUS non voluit, sanctam Novati confirmare: sed baptismo, prius à Catholicis dato, reverentiam concilia-re.

At vero Catholicorum miracula infinita sunt, ut per omnia saecula monstrat Bellarminus loc. cit. eaque plurima facta sunt in contestationem eorum dogmatum, in quibus ab haereticis dissentimus: scilicet facta sunt per invocationem Beatissimae Virginis, & Sanctorum, ad loca sacris imaginibus celebria, per reliquias sacras, ut SS. Gervasio, & Protasio, teste Augustino in confess. l. 9. c. 7. atque etiam S. Stephani primi martyris, teste eodem l. 22. de civitate DEI c. 8. rursum per usum aquæ benedictæ, vel cereæ: item in contestationem praesentia realis Christi in Eucharistia: quale primum hisce annis, ipso Theophoriae festo, Parisis factum est, ut tota Gallia novit. Facta sunt item miracula ista per viros Sanctoros, qui certissime à sectariorum doctrina abhorruere, ut per S. Antonium Patavinum, S. Xaverium, qui complures mortuos resuscitarunt in vita, & post mortem. Et talia prodigia adhuc fiunt in Ecclesia Catholica, ut negari non potest, nisi ab iis, qui omnem fidem hominibus abnegant.

270. Septimum argumentum defumitur ex dono prophetice, quod plurimis Catholicis fuit collatum, & adhuc in quibusdam perseverat: & nisi quis sine fronte velit negare omnem fidem historiis de Sanctorum

vita conscriptis, ut SS. Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici, & Francisci Xaverii, debet planè fateri, eos occultissima, & soli DEO per se cognoscibilia, Divina illustratione prænovisse. Certè teste S. Gregorio l. 2. dialog. c. 15. S. Benedictus (cuius vitam monasticam sectarii minimè approbant) Totilam regem, sub aliena ueste latentem, statim agnoscit, elque plurima in vita, & ipsam mortem prædictit, eventu secuto. Plura narrat Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesie. c. 15.

At quid unquam veri, DEO soli cognoscibilis, & dæmonum notitiam supergressi, ullus haereticus prædicere potuit? Lutherus temere sibi spiritum propheticum arrogavit: sed impostorem se prodidit. Videatur Bellarminus loc. modò citato, Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. à n. 86. ubi scribit, Lutherum prædixisse, quod post duos annos, à prædicta novo Evangelio, futurum sit, ut evanescent Papa, & Cardinales, Episcopi, monachi: & tamen ipsum, adhuc viginti, & duos annos posthac superstes, vidit omnes illos adhuc vigere. Celebris est etiam ejus propheta de se loquentis: *Pefsis eram vivens: moriens ero mors tua Papa:* & tamen iam dudum ipse computruit, florente adhuc Apostolica Sede, & Successoribus Petri. Similia plura vide apud Tannerum loc. cit.

271. Probatur tandem conclusio ex notis Ecclesie, quas varii varias assignant: & quidam haec tenus allata argumenta etiam notis Ecclesie connumerant: sed mihi vobis est, tantum quatuor illas expendere, quæ in Symbolo Niceno assignantur, quo profitemur nos credere, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam:* hac scilicet prædicta competere debent veræ Ecclesie.

Et in primis Ecclesiam nostram sanctam esse, patet à n. 232. econtra haereticorum minimè sanctam esse, patet à n. 264. Catholicam eam etiam esse, seu universalem, probatum est à n. 265. Addo hic tantum, peculiari etiam DEI providentia, factum nobis esse proprium nomen *Catholicæ* præ omnibus haereticis, ut advertit D. Augustinus, cuius textum dabimus n. 276. Siqui haeretici hoc nomen *Catholicæ*, non ratione diffusionis suæ doctrinæ (quod nulla verisimilitudine possunt) sed ex aliis capitibus sibi arrogare velint, respondebimus id, quod S. Augustinus eidem Rogatistæ orti hi erant ex Donatistis) epist. 48. ante medium responderet. *Acutum autem aliquid videris dicere, cum Catholicæ nomen non ex totius orbis communione interpretaris, sed ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum, quasi nos etiam (si forte hinc sit appellata Catholicæ; quod totum veraciter teneat, cuius veritatis nonnulla particule, etiam in diversis inveniuntur haereticis) hujus nominis testimonio nittatur, ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus gentibus, & non promissis DEI, tam multis, tamque manifestis oraculis ipsius veritatis.* Sed nempe hoc est totum, quod nobis per-

persuadere conari, solos remansisse Rogatias, qui Catholic*i* recte appellari possint, ex observatione preceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum: & vos esse solos, in quibus inveniat fidem, cum vererit filius hominis. Da veniam: non credimus.

272. Restat igitur monstrare, nostram Ecclesiam esse unam, & Apostolicam, quod sic ostenditur. Una est; quia sub uno Capite, ac Rectore visibili, Romano Pontifice, Christi Vicario, est congregata: item est una unitate fidei, non in variis sententias divisa, ut hæreses; quod enim tanquam fidei dogma credunt Romani, idem credunt Germani, Hispani, & Galli, Mauri, & Indiani: nec ulla inter Catholicos est dissensio, nisi de iis, de quibus nihil adhuc ab Ecclesia est definitum: &, si quis Ecclesiæ definitioni se non submittat, Catholicus esse desinit. At verò nullus est catus hæreticorum, in quo non sint variae, de variis, & præcipuis fidei punctis, diverse sententiae. De antiquis hæreticis jam id testantur antiquissimi Patres, Hieronymus, Irenaeus, Tertullianus: de modernis id testatur experientia, & vel maxime Confessio Augustana, ad minimum duodecimes mutata. vide Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. III.

Ratio etiam clara est; cum enim hæretici non habeant judicem, cuius sententiae acquiescant, facile quivis privatos suos sensus sequitur, & aliis contradicit: imo sepius sibi ipsi, dum improvisis argumentis (quia omnia præcogitare nemo potest) pressus, negare incipit, quod prius concessit. Experientia etiam est quotidiana: certe Lutherus ipse fatetur in resp. ad librum Regis Anglia apud Tannerum loc. cit. se in non paucis articulis sententiam suam mutasse. De libero arbitrio idem varie docuit: & initio statim duo coriphæ, Lutherus, & Melanchthon, inter se non convenerunt, imo nec quivis eorum secum ipso. Fatentur hoc ipsi Lutherani, & Lutherum excusant, dicendo, eum sub initium sue prædicationis neendum fuisse fatis illuminatum.

Hi ipsi Lutherani, postea in quam plurimas sectas sunt divisi, in Rigidos, Molles, Ubiquistas &c. adeo, ut Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 10. dicat de suis temporibus, Lutherorum sectam quotidie magis, & magis dividi, nec sperari ab illis ultum finem divisionum. Ex Confessionistis inter se pugnant Svenkfeldius, Brentius, Osiander, & alii: pugnant item inter se Sacramentarii, qui sunt Zwingiani, Oecolampadiani, & Carlstadiani. Inter Calvinistas Belgas, alii sunt Gomaristæ, alii Arminiani. In Anglia alii Presbyteriani, alii Episcopales &c. Tandem ex eorum synodis, ac libris patet, quod se invicem sèpissimè hæresis arguant, atque condemnent.

273. Accedit, quod defacto Lutherani, uti & Calvinistæ, ferme nesciant, quid credant: adeo incerta sunt omnia, & vix duas civitates Lutheranæ, in omnibus substantiâibus articulis, convenient: imo in eadem

sepe domo, pater, & filius, præsertim si hic apud Hollandos, vel Anglos est peregrinatus, diversissima de gravissimis rebus fidei sentiunt, e. g. de numero, ac necessitate sacramentorum; unde falsum est, quod dicunt, de rebus tantum scholasticis esse dissensiones. Quin etiam ex ipsis sectariis factentur Nicolaus Gallus Ratisponensis Minister, & alii apud Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 116. de rebus gravissimis esse dissensiones, de sacramentorum usu, de justificatione, de libero arbitrio, de ubiquitate humanitatis Christi, de justitia &c.

Quodque adhuc miserabilius est, hæretici sèpissimè doctrinam suam mutant, adeo, ut difficile modo sit eos impugnare; nam hodie non amplius dicunt, quod olim; nec jurare volunt in verba magistri Lutheri, aut Calvini: quæ mutatio veræ Ecclesiæ convenire nequit; nec enim Spiritus S. qui eam ex promissione Christi regit, potest negare, quod semel dixit, aut, quod prius falsum pronunciavit, postea verum afferere; alias enim prævalerent contra Ecclesiam portæ inferni; si efficenter, ut vel, Ecclesia prius falsitatem, tanquam articulum fidei, amplectetur, vel postea veritatem cum falsitate mutaret: & multò magis prævalerent, si Ecclesia omnino deficeret. Unde, ut obiter notem de illis sectis, quæ rursus evanuerunt, certum est, non fuisse eas Ecclesiam veram.

Hinc est, quod Ecclesia Catholica id, quod semel de fide esse docuit, semper teneat, nec unquam sinat ad trutinam revocare canones de fide, olim jam definitos: nec latum unguem recedat à majorum doctrina: & probent adversarii, si possunt, oppositum. Aliud est, quod ceremonias aliquas, aut etiam præcepta Ecclesiastica, pro variis circumstantiis, quandoque prudenter mutet; hoc enim non est fidem mutare; quia accidentalia ista sunt, & horum diversitas non officit Ecclesiæ unitati, ut fatetur ipsa Augustana Confessio a. 7. de Ecclesia, ubi sic ait: *Nec necesse est ubique esse similes traditiones humanas, seu ritus, & ceremonias, ab hominibus institutas.*

274. Tandem Ecclesia nostra est Apostolica: hoc est, ab Apostolis fundata, & continuo hucusque ab Apostolicis successoribus gubernata, ac Apostolicae doctrinæ per omnia consentiens. In primis enim Ecclesia Romana Catholica ab Apostolo Petro fundata est, ut docent Concilia omnia, & antiquissimi Patres, quos longum nimis esset numerare. Sanè passim Pontifex Romanus à Conciliis, & Patribus, Divi Petri successor vocatur. Dein continua serie Pontificum fuisse directam Ecclesiam, sufficientissimè patet ex Baronii annalibus, & Bellarmino, ac aliis plurimis scriptoribus, qui omnes recensent, à Petro usque ad sua tempora Romanos Episcopos: quin jam S. Augustinus epist. 165. ad Generosum eos à S. Petro enumerat usque ad Anastasium, sui temporis Papam: & facile est adducere omnes

omnes usque ad modernum Summum Pontificem. Ab his habuere prædicatores Catholici missionem legitimam, ad prædicandum etiam gentibus verbum DEI, quam missionem necessariam esse Apostolus ait *ad Rom. 10. v. 15.* per illa verba: *Quomodo vero predicabunt, nisi mittantur?* dum hæretici nullam unquam ostendere possunt auctoritatem legitimam, à qua fuerint mis-

fi. Quod autem hæretici blaterant de Joanna Papissa, est à Joanne Carolo Flóri-mundi Ræmondi filio, peculiari opusculo *Error popularis, seu fabula de Joanna Papissa* inscripto, i ad summam eorum confusione refutatum: & videri etiam potest Spondanus *ad annum Christi 853. n. 5.* Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 3. c. 24.* Severinus item Binius *tom. 3. Concil. part. 1. mihi fol. 657.* ubi rationibus pluribus falsitatem ostendunt: simulque probant, quod nec Marianus Scotus, nec Sigebertus, nec Martinus Polonus (ut originalia prima palam faciunt id scriperint: sed, quod id primum in exemplaribus corruptis additum sit: saltem nullus auctor synchronus, nec ex Latinis, nec ex Græcis (qui tamen Romanis Pontificibus non adeò favebant.) id scripsit, & Marianus saltem ducentis, Polonus vix non quadringentis annis, serius vixit. Accedit, quod Marianus Scotus, creditus primus fabulæ auctor (si tamen auctor est) non adeò fuerit peritus successionis Pontificum; nam alibi, teste Spondano *ad annum 891.* duos fictitious Pontifices intrudit: eundemque errorem dein quoque amplexus est Sigebertus, quibus omnes alii auctores, Latini, & Græci adversantur. Nec in S. Leonem IX. de simili facto accusantem Constantinopolitanos, unquam ausi sunt Græci retorquere argumentum.

Hanc autem successionem Episcoporum gubernationi Ecclesiæ veræ maximè necessariam esse, docent SS. Patres: & probatur ex S. Paulo *ad Ephes. 4. v. 11.* ubi ait: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores ad confirmationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii DEI.* Per quaenam Apostolus docet, usque ad diem judicii extremi futuros pastores; tunc enim occurremus Christo. Interim tamen tam successionem hæretici, nostri præsertim temporis, monstrare nullatenus possunt. Certe Lutherus anno 1517. primum suam sectam incepit: & proportionaliter loquendum est de Calvinio, ac aliis. Quis autem prius ex Apostolis, aut aliis doctribus, (haereticos manifestos ab antiquis Conciliis, & Ecclesia damnatos, excipio, quorum tamen nullus in omnibus, etiam substantialibus, Luthero, Calvinio, aut aliis modernis hæreticis consensit, ut eruditè ostendit Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 165.*) Lutheri, aut Calvini, antecessor

fuit? Certe neminem unquam ostendent: imò fatentur ipsi, saltem per plura saecula neminem fuisse, & eo tempore Ecclesiam totam invisibilem redditam: ergo ipsi vera Ecclesia non sunt. Imò ex hoc aliud sumitur argumentum firmissimum, quod ipsi Ecclesia vera non sint; cum ista, ut inferius fusè probabimus, visibilis semper esse debat, ut homines eam invenire possint; cum aliter non possent salvari.

275. Jam, quod nostra doctrina sit Apostolica per omnia conformis, probari potest; tum quia nihil potest ostendi in Apostolicis scriptis ei contrarium: imò ipsis Catholica doctrina vel maximè robatur; tum quia recipimus traditiones Apostolicas, & consentimus antiquissimis Patribus, Apostolorum discipulis, ex quorum monumentis, & scriptis, hæreticos validissime impugnamus. Huc faciunt dicta jam *n. 263.* ubi quoque probatum est, se etiam nullam hæreticorum posse probare, se ab ulla Apostolorum suam originem trahere: sed tantum ab hominibus, nec ab honestate morum, nec à pietate, ullam fidem, vel auctoritatem promeritis.

Quod autem attinet ad doctrinam hæreticorum, ea certè Apostolica non est; tum quia traditiones Apostolicas rejiciunt; tum quia Patres, Apostolorum discipulos, non audiunt; tum quia plura docent, que nullus unquam à longè cogitavit Apostolus, ut patet *ex iam citato n. 263.* Econtra eorum errores ut plurimum convenient cum antiquis hæreticis, ut fusè ostendit Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 9.* Sic Eunomiani docebant, non nocere homini peccata, modò habeat fidem. Sic, DEUM esse causam peccati, docuit Florinus, & etiam, teste Vincentio Lyrinensi, Simon magus. Ulterius mulierem posse esse sacerdotem, docebant Peputiani, ut modò Lutherani, & Calvinistæ, saltem in Anglia, ubi foeminae reginæ, Elisabethæ, & Anne suminam etiam potestatem sacerdotalem tribuerunt. Liberum arbitrium negabant Manichæi. Ecclesiam solis justis confitare, & Ecclesiam visibilem de orbe terrarum perfisse, docuerunt Donatistæ. Non opertore orare, aut sacrificia offerre pro mortuis, voluerunt Aëriani: vel, ut alii scribunt, Aëtiani. Ciborum delectum non esse adhibendum, docuit Jovinianus. Sanctorum reliquias non esse venerandas, est error Vigilantii: qui idem voluit, Ecclesiasticos esse uxoratos. Rursus imagines Sanctorum non esse honorandas, est hæresis Iconoclastarum, jam damnata in Synodo VII. (qua est Nicæna II.) *action. 6. & 7.* Ex quo patet, quos antesignanos, atque Patriarchas, & Pseudo-apostolos habeant moderni sectari, qui hæsee errores tuerunt: & quām longè absine ab Apostolica doctrina, quāmque minime mereantur, Evangelici dīci.

276. Claudamus huc usque fusè dicta textu dignissimo S. Augustini *l. contra epist. Manichæi, seu fundamenti, c. 4.* qui ferme omnia complectitur, atque ita habet: *In Ca-*
tholi:

tholica enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam Sapientiam ..... quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, que in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consenso populorum, atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firma ta: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem episcopatum successio sacerdotum: tenet per rem ipsum Catholica nomen, quod non sine causa, inter tam multas heres, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cum omnes heretici se Catholicos dici velint, querenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hereticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere: ista ergo tot, & tanta Christiani nominis charifima vincula, recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia. Hucusque S. Augustinus.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

277. Ob. 1. contra conclusionem n. 258. positam. Omnes sectæ habent magnum numerum sectatorum, & afferunt pro se plura argumenta, nec ulla est evidenter vera: ergo videtur DEUS permettere, ut quisque liberè amplectatur religionem, quam vult, vel certe in ea permaneat, in qua natus est. Resp. om. ant. neg. cons. quando enim Catholici incomparabiliter plures sunt, & afferunt argumenta incomparabiliter fortiora, in quorum comparatione opposita nullum prudenter movere possunt ad assensum, utique debet quis religionem Catholicam præ aliis amplecti.

278. Ob. 2. Non potest discerni, quænam religio sit præ omnibus aliis credibilis: ergo potest quisque manere in sua. prob. ant. vix etiam ex doctis sit aliquis, quot sint religiones in mundo, & quæ earum notæ &c. (minus autem rudes id nōrunt) qui tamen etiam discernere inter se sectas deberent: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, non opus esse, ut sectæ singulæ inter se, sed tantum, ut omnes sub genericâ aliqua ratione comparentur; nam omnes defacto reducuntur ad Gentilismum, Philosophismum, Machometismum, Judaismum, Christianismum, quæ sectæ paulò doctoribus sat notæ sunt, & ex eorum comparatione facile potest videri, solum Christianismum esse evidenter credibilem.

Quod autem spectat ad ipsas diversas sectas Christianorum, aliquæ jam iterum intercederunt, ut Sabellianorum, Novatianorum, Priscillianistarum, Gnosticorum &c. & de his certum est, eas non esse veram religionem; cum haec ex promissione Christi debeat semper perseverare, usque ad finem mundi, & nunquam contra eam præ-

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

valere possint, portæ inferni, ut eam subvertant. Idem est de iis sectis, quæ paucissimos tantum habent sequaces; cum Ecclesia, eti ab initio possit esse inter paucos, tamen in progressu debeat multos assecelas numerare, ut sit Catholica ex n. 265. & 266. igitur eas tantum nōesse oportebit, quæ extant adhuc paulò celebriores. Neque has debet quis intimè quoad singulos articulos habere perspectas: sed satis erit, nōssimotiva credibilitatis nostræ religionis Catholice, & simul scire, quod oppositæ sectæ aequalia non habeant; id quod paulò doctoribus facilè constat, vel ex eo, quod sectarii talia non afferant, allaturi certè sexcentis in libris, si possent.

Eandem notitiam etiam rudes possunt habere; tum ex instructione doctorum, qui ista iis explicare possunt ad captum, & sapienter etiam debent; tum ex propria consideratione; nec enim magna opus est speculatione ad motiva credibilitatis, hactenus allata, intelligenda. Quid verò de gentibus illis dicendum, quæ à nobis, vel humano commercio, ita sejunctæ sunt, ut nulla religionis nostræ notitia ad eas devenerit, est difficultas communis cuilibet sectæ Christianorum: & decidi solet in tractatu de providentia, quando queritur, an DEUS omnibus hominibus det sufficientem gratiam ad salutem: quod affirmativè resolvimus in tract. de DEO. a. n. 615. & seq.

279. Ob. 3. contra conclusionem n. 262. positam. Notæ, quæ à nobis afferuntur, sunt tantum rationes, humano ratiocinio inventæ, & non è Scripturis petitæ: ergo nihil probant. prob. cons. S. Augustinus l. de unitate Ecclesie c. 2. ait: *Quæstio est, ubi sit hoc corpus, id est, ubi sit Ecclesia... . . . puto, quod in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est: . . . . in verbis nostris Ecclesiam queri nolumus. & c. 3. Nolo humanis documentis, sed Divinis oraculis, Sanctam Ecclesiam demonstrari.* ergo. Resp. om. ant. neg. cons. ad prob. diff. ant. & S. Augustinus ibi loquitur contra eos, qui non admirerunt Sacram Scripturam. neg. ant. contra eos, qui eam jam admirerunt. subdiff. loquitur permissivè. conc. ant. loquitur prorsus exclusivè. neg. ant. & cons.

Loquitur ibi S. Augustinus contra eos hæreticos, qui jam admittebant Sacram Scripturam, & quidem eandem editionem cum ipso, nec dissentiebant adeo multum de sensu. At nostri hæretici nec admittere volunt omnes nostros libros sacros, nec editionem vulgatam: insuper sensum Scripturæ pro suo placito torquent. Sicut ergo alibi S. Augustinus, ut locis citatis n. 147. & 276. alias rationes aliis afferit, imò dicit, sinè Ecclesiæ auctoritate se nec Evangelio crediturum, ita nos etiam bene, præfertim contra eos, qui omnino non admittunt Scripturam, ut Libertini, vel etiam contra alios, qui in textu, & sensu, sape à nobis dissentiant, recte argumentamur

ex aliis, & quidem hucusque adductis rationibus: ex quibus nostra conclusio cuilibet intellectui non pertinaci solidè potest probari: interim non omittimus contra eos, qui S. Scripturam admittunt, etiam ex Scripturis argumentari.

280. Dices. Nulla notæ possunt reddere Ecclesiam ullam credibilem, cui Scriptura Sacra repugnat: atqui repugnat Ecclesiæ Catholice: ergo. Resp. neg. mi. quam adversarii in æternum non probabunt. Jactant hæretici semper Scripturas: & jam S. Hilarius libro ad Constantium (quem librum Constantio ipse tradidit, & incipit: *Non sum nescius*) scribit: *Memento tamen, neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundum Scripturas prædicare ea, quibus blasphemat, mentiatur.* & antiquior Tertullianus *l. de prescript. c. 15.* de hæreticis ait: *Scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent: in ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimitunt.* Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem: si haec sint vires eorum, an ne eas habere possint, dispici debet, cui competit possessio Scripturarum: ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit.

281. Ob. 4. S. Joannes Baptista nullum signum, seu miraculum fecit, & tamen fuit extraordinariè missus à DEO: ergo etiam Lutherus, & Calvinus, non debuerunt facere miracula. Resp. neg. cons. Ipse S. Joannes fuit miraculum sanctitatis, adeò, ut Judai dubitaverint, an non sit Christus: nobis autem vita Lutheri, & Calvini, tale dubium minimè facit. Dein circa ipsum Joannem, ut ei auctoritatem DEUS conferret, plura miracula fecit. Natus est ex sterili matre: pater ejus obmutuit, & in nativitate filii vocem iterum recepit: in utero parvulus exultavit &c. Quid simile de sectariis dici potest? Adde, ipsum Christum, summis prodigiis notissimum, de Joanne testimonium nobilissimum dixisse. Ulterius S. Joannes nihil docuit contra communem doctrinam, nec à sacerdotibus se separavit, cujus contrarium hæretici faciunt.

282. Ob. 5. Etiam Catholici non amplius signa faciunt, nec daemons expellunt: ergo. Resp. 1. neg. ant. Fiunt adhuc plura semper miracula, et si hæretici pertinaciter id negent. Certe nec Beatissima virgo, nec alii Sancti, cessant miraculosè benefacere devotis clientibus: cedunt quoque adhuc daemons potestati Ecclesiæ Catholice, et si forte non ita frequenter ac sub initium Christianismi. Sed demus, non fieri miracula amplius, quid inde? Nos non doceamus, nisi antiquam doctrinam, quæ miraculis dudum est confirmata: quare non adeò opus est, eam denuo firmari, ut advertit etiam S. Gregorius homil. 29. in *Evang.* ubi ait: *Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, cum arbusta plantamus, tam-*

diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. At verò hæretici novam doctrinam spargunt, nullis unquam prodigiis approbatam.

283. Ob. 7. Græci etiam possunt ostendere successionem suorum sacerdotum, & tamen hæretici sunt: ergo ex hac nihil probatur. Confirm. Germani Catholici non possunt monstrare successionem suorum Episcoporum, & tamen sunt in vera religione: ergo. Resp. neg. ant. Non possunt Græci omnes ostendere suorum successionem; nam, ut fatetur etiam Calvinus, in Asia, & Ægypto, adeoque Alexandriae, & Hierosolymis, quæ fuere Ecclesiæ Patriarchales, ac ab Apostolis fundatae, interrupta est successio. Constantinopolitana non est ab ullo Apostolo primitus fundata. Resp. 2. om. ant. dist. conf. ex successione sola nihil probatur. om. cons. ex hac, & aliis notis, se rationibus. neg. cons. Nōrunt omnes Logici, etiam dari proprium secundo modo, hoc est, quod convenit omni, sed non soli, ut homini esse bipedem; unde mala est consecutio: *est bipes: ergo est homo.* At totum complexum proprietatum non potest convenire, nisi uni soli: & sic omnes notæ vere Ecclesiæ, non nisi uni, & nulli alteri convenient. Ad confirm. neg. cons. Sufficit Germanis Catholicis, si ostendatur successio Episcoporum Romanae Ecclesiæ, cui ipsi conjuncti, atque subjecti sunt, & quam magistrum veritatis agnoscunt, ac sequuntur.

284. Ob. 7. Potest DEUS permittere, tantam apparentiam credibilitatis pro religione falsa, quantam pro vera: ergo ex his lignis non redditur evidenter creditibilis religio Catholica. Resp. neg. ant. nam, licet dixerimus n. 102. quod DEUS possit respectu hominis particularis, vel paucorum particularium, permettere aliquam apparentiam tantam pro aliqua falsitate, quantum pro veritate, e.g. ut tam verum, quam falsum, æqualiter dicatur ab eodem parocho, vel etiam, ut videantur alicui homini rudi stare pro articulo falso, tot, & tam docti, quot, & quam docti stant pro vero, tamen DEUS non potest omnem prorsus apparentiam permittere pro falso, quam pro vero; nam in primis DEUS nunquam potest permittere pro falsitate vera miracula, veras prophetias, tantum consensus hominum doctissimorum, & sanctissimorum, per tot secula, & quidem in iis circumstantiis, in quibus nullo modo esset prudenter suspicibilis falsitas.

Si enim hæc DEUS posset permittere, homines prudenter imputarent illam falsitatem DEO, ut diximus n. 92. & prudenter sequerentur eum errorem; imò obligarentur, eum sequi. Multò minus id permittere potest DEUS, respectu totius Ecclesiæ; alias ista posset prudenter amplecti falsum, & totus mundus prudenter imputaret DEO mendacium: quin etiam DEUS, vel deberet velle, ut homines amplecterentur falsitatem, quam prudenter putarent ab eo dictam, vel faltem non deberet velle, ut ullam religionem

nem amplectentur; cùm non haberent, unde veram à falso dignoscerent: imò nulla jam esset vera religio in mundo, contra dicta n. 220. vel certè non essent obligati homines ad eam amplectendam, & ipsa foret otiosè instituta.

285. Ob. ultimò. Note veræ Ecclesiæ non debent assignari illæ quatuor, allatae n. 271. sed aliæ ex Calvino, Brentio, & Augustana confessione, de quibus videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 96. scilicet pura, ac sincera prædicatio verbi Divini, & legitima administratio sacramentorum: alii addunt constantiam in confessione fidei, atque obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum administrant: ergo. Resp. neg. ant. Note nostræ desumptæ sunt ex Concilio Niceno, & non tantum ex cerebro unius, aut alterius heretici. Dein signa, à sectariis istis allata, sunt magis obscura, quām sit ipsa Ecclesia independenter à signis; nam de hoc ipso vel maximè dubitatur inter varias sectas, quānam habeat veram prædicationem, legitimum usum sacramentorum &c. & in omnibus sectis aliqui, si non constantes, saltē pertinaces sunt: quāquam tot, tamque illustria martyrum testimonia, pro alia, quām pro nostra non dentur. Subjectio etiam ad ministros religionis aliqua apud omnes datur; unde ista signa quālibet secta sibi arrogabit: adeoque ex his, nudè sumptis, nisi aliunde majus discrimen ostendatur, & ipsa e. g. veritas doctrinæ, per alia signa monstretur, nihil certi rescribetur: sed, ut prius, obscura manebit Ecclesia.

QUÆSTIO III.

De Ecclesiæ Proprietatibus.

ARTICULUS I.

An Ecclesia Vera debeat esse semper visibilis.

286. Ecclesiæ esse visibilem (ut rete Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 85. ait) est, eam esse semper, ut vera doctrina, ac professio fidei, & legitima sacramentorum administratio in perpetuò vigeat, ac palam in oculos, irēisque incurrat: dein, ut talibus signis sit festa, ut ab aliis catibus infidelium possit discerni, & evidenter credibile sit, eam solam se veram. Hanc visibilitatem perpetuam Ecclesiæ veræ omnibus modis negant nostri mporis sectarii: quamvis enim ipsum etiā, Ecclesiæ ab initio, per primos circiter quadragesitos, vel quingentos annos esse visibilem; at postea, per plura saecula, deditam fuisse invisibilem, audacissimè assertint; quippe facile vident, si Ecclesiæ visibilis esse debeat, eorum sectam non esse veram Ecclesiæ; cùm ante ducentos, & paucamplius annos, nulla Ecclesia Lutheranæ, vel Calvinistarum, vel Zwinglianæ,

rum, fuerit ulla in orbis parte visibilis. Quāmvis enim fuerint antiqui heretici, qui errores eorum aliquos tenuerint, tamen nulla secta in omnibus, etiam substantialibus cum ipsis omnino convenit, ut ostendit Tannerus n. 274. à nobis citatus.

287. Dico cum Catholicis omnibus, Ecclesia vera debet esse semper visibilis, Prob. 1. Isaie 61. v. 8. & 9. dicitur Fædus perpetuum feriam eis, & scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoscant illos; quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus: Quod autem hoc capite de Ecclesia sermo sit, colligitur, tum ex Luca 4. v. 17. ubi Christus capit illud caput Isaie legere, & postea v. 21. dixit: Quia hodie impleta est hec Scriptura in auribus vestris: tum ex SS. Patribus, communiter id ita explicantibus. Rursus Psal. 18. v. 6. dicitur: In sole posuit tabernaculum suum: quem locum explicans S. Augustinus enarrat. in hunc psalmum, expositione. 2. ait: In manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non que lateat velut opera, ne forte fiat, scit opera super greges hereticorum. Hinc quoque S. Chrysostomus homilia 4. in illud Isaie: vidi Dominum c. 6. v. 1. ait: Facilius est, solem extingui, quam Ecclesiam evanescere. Confirm. Ecclesia in Scripturis dicitur mons domus Domini in vertice montium. Isaie 2. v. 2. lucerna non sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. 5. v. 15. civitas supra montem posita, quæ non potest abscondi: ibidem v. 14. sed hæc utique sunt visibilia, & consequenter per ea Ecclesia denotatur visibilis: ergo.

288. Probatur 2. conclusio. Omnes homines tenentur ingredi veram Ecclesiam, & quidem omni tempore; quia extra illam nunquam est salus, ut habetur ex Lateranensi c. firmiter: Una vero est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: idemque probatum est à n. 258. ergo debet ea esse visibilis; alias enim homines eam reperire non possent, adeoque tenerentur ad impossibile. Rursus debent omni tempore denunciari posse Ecclesia defectus fratrum, quos correctio fraterna non emendat; neque enim tantum uni homini, sed omnibus, & pro omnibus temporibus, dictum est a Christo Matth. 18. v. 17. Quodsi non audierit eos, dic Ecclesia. Item Christus dedit Ecclesia sua Pastores, & Doctores, ut habetur ad Ephes. 4. v. 11. qui oves regant, & pascant, & quibus oves obedient, ac rudes credant: & hoc quidem usque ad consummationem Sanctorum, & donec occurramus omnes, scilicet Christo Judici in die judicij: ergo debet Ecclesia semper esse visibilis; alias ista fieri non possent, ut consideranti facile patebit: certè S. Augustinus l. 19. contra Faustum c. 11. ait: In nullum autem nomen religionis, seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium, consortio colligentur. Confir. Ecclesiæ non sufficit ad sanctitatem fides